

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

VIERING VAN HET 150 JARIG BESTAAN DER RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE ANTWERPEN

TENTOONSTELLING VAN HET ANTWERPS RECHTSLEVEN

Wij delen hieronder de tekst mede van de verschillende spreekbeurten gehouden tijdens de academische zitting in de Assisenzaal van het Gerechtshof te Antwerpen op Zaterdag 18 November l.l. vóór de opening der tentoonstelling

* * *

Rede van de Heer H. ANTHONIS, Voorzitter der Rechtbank

Mijnheer de Voorzitter der Kamer van Volksvertegenwoordigers, Mijnheer de Minister van Justitie, Excellentie, Mijnheer de Voorzitter van de Raad van State, Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof, Mijnheer de Prokureur Generaal, Generaal, Mijnheer de Gouverneur, Mijnheer de Burgemeester, Mijnheer de Consul Generaal van Frankrijk, Deken van het Consulaire Korps, Heren van het Hof en van het Parket Generaal.

Uwe vererende aanwezigheid op deze feestvergadering overstelpt ons met vreugde en aandoening, en wij danken U voor dit blijk van genegenheid die U ons alzo wilt betonen.

Wij zien nochtans in Uw tegenwoordigheid, een veel grotere en diepere betekenis, — onze verknochtheid aan onze Vaderlandse instellingen, waaraan wij met hart en ziel verbonden zijn, komt U delen en aanmoedigen. Glorierijk heeft ons land sedert 1830 zijn onafhankelijkheid en vrijheid behouden, niettegenstaande onbarmhartige en geweldige aanslagen. Glorierijk hebben onze eerste Staatshoofden van de vroegere regiemten overgenomen wat schoon en goed was en glorierijk hebben ze immer, in het verleden, hun beste krachten gewijd aan het voortdurend verbeteren en volmaken onzer instellingen, die aan het Vaderland en aan ons volk lange jaren van voorspoed en schitterend sociaal geluk hebben verzekerd. Deze gedachten liggen aan de oorspong onzer huidige jubelviering en omdat U deze met ons wilt komen opluisteren, zijn wij U innig en hartelijk dankbaar.

Laat mij ook toe hier een woord van dank uit te drukken aan de leden van het Comité der Tentoonstelling, die zich zo zeer hebben toegewijd en die het

prachtwerk hebben verwezenlijkt dat wij straks zullen bewonderen. Dank aan Onder-Voorzitter Van Hal, aan Substituut van de Prokureur des Konings Van de Velde, aan Meester Wittemans, een Meesters Victor en Vincentelli, en bijzonder aan de twee leden onzer Griffie, de heren Laenens en Leemans welke zich sedert jaren hebben toegelegd op de studie der Historie van het Antwerps Gerecht en die binnenkort hun schoon en interessant werk, dat tot basis der Tentoonstelling heeft gediend, zullen publiceren.

Dank ook in het bijzonder aan de Heer Gouverneur en de leden der Bestendige deputatie voor de milde geldelijke steun welke ze ons hebben toegekend.

Dank aan de Heer Burgemeester en het Schepencollege die de diensten der Stad ter onzer beschikking hebben gesteld om onze tentoonstelling zo prachtig op te bouwen en in te richten.

* * *

Dames en Heren,

Bij het onmedogend voorbijsnorren der levensdrukte rond de palstaande rots des tijds blijft soms de mens stil staan om zich af te vragen welke weg is afgelegd geweest langsheen en doorheen het wemelen van al wat het samenleven met zich brengt en waarvan de aaneenschakeling het verlopen tijdvak voorstelt en kenmerkt.

En wanneer dan deze objectieve vaststellingen leiden tot een gevoel van tevredenheid, van vreugde en soms van bewondering, rijst in 's mensen hart een opwelling die hem aanzet al het schone, edele en goede dat hij ondeckte, uit te bazuinen om er over te jubelen.

Dit verschijnsel, eigen aan 's mensen hart, welt op zowel tussen de individuen in de huiskring als in meer omvangrijke kringen en dikwijls genoeg zijn wij getuigen der viering, met alle soorten van folkloristische gewoonten, van Zilveren en Gouden Bruiloften, waar soms ganse wijken zich verenigen om de lange, kalme en soms schone echtelijke loopbaan van een oud vergrijsd echtpaar op te luisteren; de duurzaamheid der burgerdeugden in huiselijke kring wordt daar opgehemeld en als voorbeeld tentoongesteld; dagelijks zien wij in ons midden, grote en private instellingen hun oude en getrouwe bedienden belonen en feesten voor jarenlange, eerlijke en toegewijde prestaties; burgers van alle slag verbonden door similaire activiteiten scharen zich rond deze onder hen, welke uitblonken door prachtige en glorierijke loopbanen en de overheden, als blijk van 's lands erkentelijkheid, kennen hun eretekens toe, die ze vrij en vrank op de borst mogen dragen als welverdiende beloning hunner duurzame toewijding aan het algemeen geluk en welzijn.

Waarom dit alles? Omdat 's mensen hart streeft en snakt naar grootheid, schoonheid en goedheid, omdat de mens die tot de samenleving behoort, en er niet is uit vervallen door utopische gedachten en valse leerstelsels, zich wil en moet verheugen, wanneer hij bij anderen deze heerlijke burgerdeugden ontdekt, die voorkomen bij een vrij man in een vrije samenleving, die er de roem en de grootheid van uitmaken en die aan de toekomst moeten overgaan met al het edele en fijne dat er uit straalt.

Wat een pracht indien zulke edele gevoelens de norm mogen blijven bij een volk en hoe kostelijk staan zulke tradities borg voor de toekomst.

Deze verkleefdheid tussen medemenssen, klassen en groepen, gaat dan ook natuurlijkerwijze over naar de openbare instellingen van het land, waar al deze sieraden ontluiken konden, deze instellingen die een volk heeft verkregen en waarvan de deugdelijkheid en duurzaamheid tegen al de afbrokkelingen der tijden glorierijk hun deugdelijkheid hebben bewezen; het dieper doordringen der menselijke behoefte naar al wat schoon en goed is voor de samenleving, vindt zijn bekroning in het liefhebben dezer openbare instellingen, die van af vroeger dagen het gelukkig en vreedzaam verloop van 's mensen leven in het kader van het Vaderland hebben voorbereid en mogelijk gemaakt.

Daarom zijn wij heden vergaard om te jubelen over het 150-jarig bestaan onzer Antwerpse Rechtbank van eerste aanleg, want indien de mens snakt naar grootheid en schoonheid, snakt hij ook naar Gerechtigheid; hij ziet er enkel van af zich zelve recht te doen, wanneer er een Macht bestaat die hem vrij en vrank toelaat zijn recht te doen zeveren; zonder de grondbeginselen van het natuurlijk recht, zonder de aangepaste teksten der Wetgeving, welke hun invloed uitcefenen op al onze daden en betrekkingen, zonder deze traditionele weegschalen waarop dagelijks onder onze ogen recht of onrecht worden afgewogen, zou onze samenleving naar het chaos overgaan en vielen wij als slaven onder het bewind van het geweld.

Laat ons dan jubelen, want sedert 150 jaar heeft onze Rechtbank haar edele taak vervuld.

* * *

Het was onder het Frans bewind, na de omverwerping van het Directoire, dat op 17 messidor jaar VIII (6 Juli 1800) de eerste Consul onze Rechtbank van eerste aanleg instelde bij artikel 61 der Franse Grondwet van het jaar VIII, en op 19 Augustus 1800 had de plechtige instelling plaats.

Het verslagboek der Algemene Vergaderingen der Rechtbank luidt als volgt :

Extrait du Procès-verbal d'Installation du Tribunal de Première Instance de l'Arrondissement d'Anvers chef-lieu du Département des Deux Nèthes.

L'an huit de la République Française, le premier Fructidor (19.8.1800) à onze heures du matin, le Préfet du Département des Deux-Nèthes, accompagné du Secrétaire Général de la Préfecture, des autorités militaires et du Conseil de Préfecture, s'étant rendu au Temple Décadaire, où s'étaient réunies sur son invitation toutes les autorités civiles, a procédé avec solennité et en présence d'un grand concours de citoyens à l'installation du Tribunal de 1re Instance de l'arrondissement d'Anvers, créé par l'article 61 de la Constitution.

La cérémonie se termina au son des cloches et du carillon de la grande tour qui dès le matin avait annoncé au peuple l'installation du Tribunal.

De Antwerpse Rechtbank van eerste aanleg was dus geboren; maar alle begin is moeilijk.

Laat ons niet uit het oog verliezen dat het hier een instelling was van de bezettende macht, — er was ondergrondse tegenwerking der burgerij, — in de geheugenis was nog de slechte reputatie der revolutionaire rechtbanken ingeprent en als eerste verschijnsel treft men de weigering aan van een aantal benoemde Rechters hun ambt te aanvaarden. Naarmate nochtans meer verrijndheid de eerste revolutionaire bloedstortingen kwam vervangen, en men zich rekening gaf dat het een instelling gold die gans anders was opgevat en die het welzijn der burgers voor ogen had, ontstaat ook een betere verhouding tussen de bevolking en de Franse Magistraten en eenmaal het Keizerrijk tot stand gekomen, is een ware ommekeer in de gemoederen te bespeuren; het werden bezadigde Magistraten die trachtten zich nog enkel door rechtsvaardigheidsgevoel te laten leiden.

De taalkwestie die in den beginne ook een erge moeilijkheid daargestelde, vermits de Franse Magistraten onze taal onmachtig en onze burgers de Franse taal even onkundig waren, werd ook alras opgelost daar na korte tijd al de leden der Rechtbank geboortig uit het Departement, de Vlaamse taal machtig waren en zodoende spoedig van de vertaling der stukken kon worden afgezien.

Het was echter des te erger gesteld met de lokalen waar de Rechtbank zetelen moest. Eerst nam zij haar intrek in de St. Michielsabdij der Kloosterstraat; dit eigendom, hetwelk als aangeslagen kerkelijk goed was verkocht geworden en toegewezen aan een Parijse koopman, was door het Departement slechts in huur genomen; op zeker ogenblik bekwam de eigenaar een toelating tot ontruiming, en dan zien wij, — eigenaardig genoeg en enig in de historie, — de Rechtbank zelf uit haar lokaal uitgedreven worden.

In Van Straelen's Kronijk van Antwerpen lezen wij Boek VIII, blz. 15 : « Op 24 Oktober 1803 werden die van den Tribunaal Civiel in de Abdiye van St Michiels zitting gehouden hebbende met geweld daar uitgezet, de papieren door de vensters geworpen en hen naar de Stadswaag doen gaan ».

De Rechtbank ging dus over naar de Stadswaag; het was er erbarmelijk gesteld, want op 1 messidor jaar XII schrijft de Rechtbank aan de Minister van Binnenlandse zaken :

« indépendamment de la nécessité où nous avons été souvent pendant l'hiver de faire éteindre le feu pour ne pas être suffoqués par la fumée, nous avons à y redouter un danger que nous n'avions pas prévu; malgré les précautions prises contre la vétusté du bâtiment, la première audience où la nature et l'in-

térêt majeur d'une cause avait attiré une affluence de spectateurs plus grande que de coutume, nous avons couru le risque de voir s'écrouler la salle puisqu'elle s'est affaissée en plus d'un endroit».

Daar kwam een einde aan die toestand op 27 December 1806, wanneer de Rechtbank zich verplaatste naar het Stadhuis, waar ze gevestigd bleef tot 1 Mei 1819; tijdens het Hollands bewind werd intrek genomen op het huidige Postkantoor der Groenplaats, waar de Rechtbank verbleef tot de oprichting van het huidige Gerechtshof.

* * *

Na de omwenteling en de inname der Stad Antwerpen in October 1830, hernam de Antwerpse Rechtbank haar functies op 11 November 1830, ingevolge een Besluit van het Voorlopig Bewind van 5 November. Deze herneming was spoedig gevolgd door een eerste eedaflegging, in uitvoering van een Besluit van 11 Maart 1831. Kort na zijn troonsbestijging en het bezoek van onze eerste Vorst aan Antwerpen, waar hij op geestdriftige wijze werd onthaald, werd op 14 Oogst 1831 door de Antwerpse Magistraten de eed van getrouwheid aan de Koning afgelegd. Nu was het waarlijk onze Rechtbank geworden en als Voorzitter werd Charles Liedts benoemd, met als Prokureur des Konings J. B. Lauwens, spoedig door van Zuylen van Nyveld opgevolgd.

Sinds België zijn onafhankelijkheid verwierf verliep de gang van het Antwerps Gerecht zonder ophefmakende voorvallen, ten ware de oprichting van het nieuw Gerechtshof en de enorme uitbreiding der zaken. In 1830 waren er 697, hetzij 453 burgerlijke en 344 strafzaken; op 't einde der vorige eeuw stijgt dit cijfer tot 4500.

Op 20 Juli 1870 werd eindelijk, na jarenlange palabers de eerste steen van het huidige Paleis gelegd, te midden van een grote toeloop van volk en uitgenodigden, in tegenwoordigheid van Minister van Justitie Cornesse en Minister van Financiën Victor Jacobs, die in zijn redevoering namelijk zegde :

« Ici, Messieurs plus qu'ailleurs le Palais de Justice doit être un monument; dans la cité des arts, à côté de la Tour d'Appelmans, de l'Hôtel de Ville de Corneille de Vriend, il faut qu'on cite un jour le Palais de Justice de Baeckelmans. La Magistrature, le Barreau d'Anvers, dont je m'honore de faire partie, y trouveront grâce à l'initiative de la Province, au concours de la Ville et de l'Etat, une demeure digne d'eux en rapport avec leur mission ».

Met het rechterlijk verlof van het jaar 1877 kon eindelijk bezit genomen worden van het nieuw Gerechtshof.

Ellaas, evenals de tijd stond ook de uitbreiding der bedrijvigheid van de diverse rechtsmachten niet stil en na enkele jaren verblijf in het nieuw complex, opperde de Antwerpse Balie reeds herhaaldelijk bezwaren nopens de slechte werking der gerechtsdiensten, wegens plaatsgebrek.

Een eerste vergroting geschiedde langs de zijde van het Parket in 1911, door een verdieping op te trekken aan de vleugel der Anselmostraat, en in 1929 werden de algemene vergrotingswerken aangevangen en voltooid in 1933, met het gevolg dat alle gerechtelijke diensten in het gebouw konden worden samengebracht.

Of deze werken hun doel hadden bereikt laat ik zeggen door wijlen Meester A. Rotsaert, die in het jubelnummer van « Le Matin » te dien tijde schreef :

« Aujourd'hui le Palais renouvelé, suivant un plan judicieusement et efficacement conçu, groupe toutes les branches de l'administration de la Justice et cela de façon si pratique qu'on se demande comment il a été possible que ce fut autrement dans le Passé ».

Nogmaals eilaas moet heden de Voorzitter erbij voegen dat het enorme gebouw, met meer dan 400 zalen en lokalen, wederom te klein aan 't worden is en het vrij veel moeite vergt aan elke dienst te geven wat hij nodig heeft, rekening houdende dat in het jaar 1948, 7888 strafzaken en 5372 burgerlijke zaken afgehandeld werden.

Ziedaar dus hoe de Rechtbank van eerste aanleg door de bezettende Franse Macht ingevoerd, haar weg heeft gebaand, alle moeilijkheden heeft getrotseerd en op een totale inburgering in ons openbaar leven aanspraak maken mag; de instelling door haar duurzaamheid en deugdelijkheid, te danken aan de grote Genius Napoleon, verdient ten volle onze bewondering en ons huidige gebel is gans verrechtvaardigd.

* * *

Maar hoe komt het, zal men mij vragen, dat er zoveel wordt gesproken over de Rechtbank, het Paleis, en er zo weinig wordt gerept over diegenen, die er als de ziel van zijn, de Rechters, de Magistraten? Eenvoudig antwoord : de Rechter is de naamloze voor het volk, hij vervult met toewijding zijn verheven ambt in de stille en kalme eredienst van het recht en vindt zijn beloning in het besef der edele vervulde plicht.

Het is niet voor persoonlijke glorie dat hij werkt, 't is uit liefde voor het recht en voor het goede; niets dat menselijk is blijft hem vreemd; hij staat voor zijn taak zonder vooroordeel, zonder passie, net als de wet zelve die absolveert en straft zonder liefde en zonder haat; zijn sociale zending is verheven, want de maatschappij op zich zelf genomen, is geen uiteindelijke doel, — elke sociale orde is relatief en evolueert; de mens nochtans blijft altijd mens, en indien de maatschappij de sociale orde wil behartigen en handhaven, staat de Rechter er boven om, in der waarheid, de rechten der menselijke persoonlijkheid te verdedigen.

Deze taak die sedert anderhalve eeuw door onze Rechtbank is vervuld geweest, blijft de onze; wij zullen deze tradities getrouw blijven en ons blijven toewijden aan onze heilige plicht, met gans onze ziel, met al onze krachten en met gans ons hart.

* * *

Wanneer in 1803 de Voorzitter der Rechtbank van Antwerpen gelast werd de Eerste Consul Bonaparte te verwelkomen, bij zijn eerste bezoek aan Antwerpen, sprak hij deze woorden uit :

« En nous renfermant dans ce qui nous touche plus directement en raison de nos fonctions judiciaires, nous vous prions, Citoyen Premier Consul, de recevoir le tribut de notre gratitude pour la promulgation d'un Code conçu par la Justice, épuré au creuset d'une expérience consommée et perfectionné par une sagesse profonde. Puisse ce nouveau monument de votre amour du bien, après avoir reçu son complément, être suivi de près d'un autre Code tout aussi essentiel, celui de la Procédure Civile et Criminelle ».

En wanneer in 1810 bij het tweede bezoek, ditmaal van de Keizer, de Voorzitter der Rechtbank hem moest verwelkomen, sprak hij als volgt :

« *Admirateurs des vertus brillantes du héros, les membres du Tribunal de 1re Instance de l'Arrondissement d'Anvers, n'apprécient pas moins la profonde sagesse du Législateur. Sire, les divers Codes que Votre Majesté a donnés à la France sont des monuments éternels qui passeront à la Postérité.* »

Deze woorden, 150 jaar oud, mogen wij heden herhalen; de professie is vervuld geweest; onze dankbaarheid en bewondering zullen wij dan ook verder uitdrukken in onze tweede nationale taal, diegene die aan de grond lag van de instelling die wij vieren.

(Vertaling)

Het genie van Napoleon schonk ons niet enkel de Rechtbank van eerste aanleg, het bezorgde ons eveneens dat bewonderenswaardig werkinstrument, het Code Napoléon, dat ons uitverkoren boek is geworden.

Sedert anderhalve eeuw beheerst dit wetboek onze rechtsverhoudingen. Het heeft weerstaan aan de tijd, aan de omwentelingen en aan de verschillende politieke regimes. Waarom toch is dit klein boekje, met zijn zo droge stijl, steeds blijven overleven te midden van de geweldigste schokken die zich hebben voorgedaan? Waarom is het steeds onveranderlijk ge-

bleven, niettegenstaande de wijzigingen, die zijn voorgekomen in onze politieke instellingen en in onze economische belangen, als een lichtende gids in alle omstandigheden?

Omdat het in werkelijkheid de grondslagen komt bevestigen van de natuurlijke billijkheid, die van alle tijden is, en aan dewelke het zeer moeilijk is te raken zonder een aanslag te plegen op een hele sociale toestand, zolang de geest der rede onze maatschappij zal bezielen.

Geleid door dit meesterlijk werk, zullen wij, vrije Rechters, in een land dat op de heftigste wijze tuk is op vrijheid, bijgestaan door onze broeders der Balie, rechtmatig gesteld op hunne onafhankelijkheid, voortgaan zoals in het verleden ons te verheffen boven de dagelijkse betwistingen tot deze hogere beginselen van redelijkheid, van billijkheid en van algemeen welzijn, die onsterfelijk gemaakt zijn in deze heerlijke positieve wetgeving.

Op deze voorwaarde zal onze Rechtbank niet enkel de plaats zijn waar men vluchtig verwijlt uit levensnoodzakelijkheid, maar zij zal voor ons blijven wat ze steeds geweest is, een vriendenhuis, waar het heerlijk is te leven en waar men wenst zijn dagen te eindigen.

Rede van de Heer C. VAN DER PLANKEN. Stafhouder der Balie

Mijnheer de Minister, Mijnheer de Voorzitter, Heren Magistraten, Mevrouwen, Mijnheren, Waarde Confraters.

Het is voor de Balie van Antwerpen een aangename plicht, zich aan te sluiten bij de Magistratuur van deze Rechtbank en van haar Parket, om bij de vererende aanwezigheid van zovele hoogwaardigheidsbekleders, de herdenking te vieren van het 150-jarig bestaan van onze Rechtbank van Eerste Aanleg.

De 18e eeuw werd afgesloten op de ineenslorting van het Directoire, de 19e waaierde open in de straling der stijgende glorie van Consul Bonaparte.

De Haven van Antwerpen hechte zijn naam aan de dokken welke hij ontwierp! De Code Napoléon is nog steeds de grondvest van ons civiel recht, en de Rechtbanken welke dat Recht toepassen, werden door hem ingesteld!

Heeft de overwinnaar van Marengo, wiens militaire zegepralen, Europa met angst en tevens met verbazing sloegen, zich kunnen inbeelden dat zijn wereldschokkende wapenfeiten geen dubbele decade zouden weerstaan aan de weerslag van de bloedige oorlogsdaver, wyl de vredige realisatie van zijn administratief genie — door een inmiddels zelfstandig-gegroeide natie ongeschonden behouden, — 150 jaren nadien met de lu'sterrijke viering van heden zou worden herdacht?

Verheugende blijk van de primauteit van het peisig en constructieve Recht op het verwoestend geweld van de oorlog!

Die vaststelling is van des te ingrijpender betekenis, wanneer men nagaat, welke grondige wijziging de wet van Ventôse jaar VIII had gebracht in deze gewesten, waar de Rechterlijke Instellingen, sinds zovele eeuwen de stempel droegen, van een werkelijk volkseigen karakter! Welke beelden gegroeid uit eigen grond, uit eigen zeden en gewoonten roepen voor onze ogen al die rechtsmachten op, met eigen geaarde geest en gebruiken: die Antwerpsche Schepenbanken met hoge, middele en nedere justicie, de vierscharen, de zo karakteristieke rechtsinstellingen als de Schepenen van

den Peyse, de Seynt-Schepenen, de Syndicalen, de weeskamers, met hunnen bonten stoet van borghmeesters, schouten, amtmannen, maenders, commissarissen ter rolle, en wetheren van allen rang en bevoegdheid!

Ja een volk hunkert naar recht, met evenveel aandrang als het snakt naar het leven zelf.

En is er wel één volk waar het rechtsbewustzijn en de rechtsgevoeligheid zo diep wortelen als bij het onze?

Is gans de geschiedenis en van Vlaanderen en van Brabant, niet gekenmerkt door de nooit verzadigde verzuchtingen naar eigen juridictie, en lezen we niet op elke bladzijde der geschiedenis hoe de drang voor eigen gerecht de dominerende bezorgdheid uitwijst van alle voorgeslachten?

Hoe wisten de Heren, tuk op de inkomsten van lasten, tolleren en contributiën de volksgunst te winnen en het volksgemoed te paaieren met in de keuren der « Blijde inkomsten » aan hunne onderdanen steeds een degelijk rechtswezen te waarborgen, en aan elke burger de belofte te verzekeren hem steeds recht te doen wedervaren.

De uitoefening van dit Recht, droeg voorzeker de weerschijsen ener levensruwheid en ener wreedheid, welke soms doen gruwen.

Maar leerde een pas verleden bezetting ons niet hoe mensonterende regimes, onder gevarieerde en geraffineerde vormen, de examinaties, de pijnbanken, en de foltertuigen, terug tot bewijsmiddelen der gerechtigheid uit de bloednevelen der voorbije eeuwen hebben opgehaald.

Die herinnering doet ons de waarde schatten van de beslissing waarmede Jozef de IIe op 1 Januari 1787 het verleden afsloot met de afschaffing te bevelen van alle oude raden, vierscharen, en officialiteiten, en hoe op het puin van het verleden en na de beroerde dagen der Revolutie, de wet van de Consul als nieuwe vorm van Rechtsinstelling, de oprichting bevoel van de Rechtbank waarheen vandaag onze herdenking gaat.

Want dankbaar moet steeds begroet worden, elke instelling, die zich beijvert tussen de burgers de vrede

te bevorderen; aan wie de onvergelykbare opdracht is voorbehouden recht te spreken over hun medeburgers.

Want de waarde ener instelling meet zich, vooral in Rechtszaken, niet alleen aan de perfectie van de wet maar aan de verdiensten van hare bedienaars.

En indien wij in België die onschatbare weldaad mogen ervaren, welke het volk zo diep aanvoelt, dat de rechtvaardigheid nagestreefd wordt, en het Recht beedeeld op een wijze, met een waardigheid, en met een onafhankelijkheid die misschien in geen ander land hun weerga vinden, dan is dit feit *des te méér verheugend* omdat wij er in zien een der stevigste gronden der maatschappelijke orde, en de soliede waarborg voor de toekomst van het land.

In ons land, waar de meningsverschillen zo verscheiden en zo rijk zijn aan schakeringen, omdat zij de natuurlijke uitingen zijn ener geëerbiedigde gedachtenvrijheid, en waar, omwille der grondwettelijke rechten, de openbare opinie met onbeperkte vrijheid de uitspraken van het gerecht kan laken, is het treffend vast te stellen, hoe verheven de achting is voor de rechtspraak, dank zij de gewetensvolle waarde der getroffen beslissingen.

In het nationaal leven is zulk feit van onberekenbare betekenis, want het getuigt van de gezonde evenwichtigheid van het volksoordeel en bewijst hoe het Gerecht het palladium is van het rechtsgevoel der burgers, de regelaar van de openbare orde, en de verzekeraar der sociale rust.

Is er voor een vredelievend land een heerlijker gevoel dan dat heilvol en berustend vertrouwen in zijne Magistratuur, dan die maatschappelijke bevrediging die de afstemming is van het verzadigd volksgemoed, in de uitspraken van de Justitie?

En daarom gaat de dankbare waardering van onze Balie naar die generaties van Magistraten, die hetzij als hoeders over de sociale rust, hetzij als rechtsbedelers in de duizenden twistvragen aan hun kunde en wijsheid voorgelegd, het voortreffelijk bewijs hebben geleverd van de uitmuntendheid onzer Rechterlijke instelling gesteund op de zedelijke waarde, de schrandtheid, de onpartijdigheid en de onafhankelijkheidszin der Belgische Magistratuur.

De Balie, wier eretaak het is door het raden der rechtszoekenden, de studie der vraagstukken, en door de onbevangen uitoefening ener vrije verdediging, de beslissingen van het gerecht vóór te lichten, acht zich de onmisbare en trouwe medewerker aan die edele taak, en draagt des te dieper de eerbied tot de Magistratuur, omdat zij beter dan wie ook geplaats is om de verdiensten onzer Magistraten te beoordelen en te beseffen.

Is de Balie niet de dagelijkse getuige van de wetenschappelijke inspanning, van de voorzichtige krachtdadigheid der Rechters; kent zij niet hun gewetensvol zoeken naar de waarheid en hun onbevooroordeeld streven naar Recht?

Is zij het niet die beter dan wie ook, in de getroffen beslissingen, zo dikwerf de milderende glans vindt waarmede de adel van uw inborst, gepaard aan de rijke ondervinding der menselijke zwakheden, de hardheid der wet weet te kleden in de zwachtels van een zachtere lotsbestemming!

Dat zegt de Balie op deze vieringsdag van het Belgisch gerecht; dat zeggen wij U, Heren Magistraten, zonder een zweem van vleierij, want elke vleierij ware U en ons onwaardig, en zou enkel de wederzijdse waardering doden, *die waardering* welke de Balie van uwentwege op hoge prijs stelt, en waarvan wij met

dank de bevestiging in de voortreffelijke rede van de geachte Heer Voorzitter hebben waargenomen.

Die waardering heeft zich onafgebroken betuigd van af 25 April 1816 toen hier ter Balie, de Raad der Orde werd ingesteld, tot op heden.

Op 25-4-1816 telde de tabel onzer Orde 23 advocaten met als eerste Stafhouder Meester Nanteuil.

Heden telt de Balie van Antwerpen ongeveer 400 advocaten en ere-advocaten.

Het stijgend aantal heeft enkel de hoffelijke, en achtungvolle verhoudingen tussen Magistratuur en Balie doen aangroeien in de heerlijke samenwerking aan de edelste der menselijke taken: Gerechtigheid en Vrede te doen heersen, en door de toebedeling van het recht, aan onze landgenoten een rechtvaardig welzijn te bezorgen?

Die samenwerking is geen ijdel woord, geen ledige formule.

Wanneer het ons over enkele dagen gegund was een oogslag te werpen op het materiaal der Tentoonstelling viel mijn blik toevallig op een schrijffmap in prachtig rood-goudleder.

Zij bevatte een prachtig huldeadres opgesteld over ongeveer 70 jaren terug, ondertekend door al de Magistraten van deze Rechtbank en van het Parket, en gericht tot Stafhouder Auger, ter gelegenheid van zijn 50 jarig beroepsjubileum.

In dit adres, gesteld in enig mooi letterschrift, en kleur- en kunstrijk omzet, betuigden de Magistraten aan de verdienstvolle Stafhouder hunne gelukwensen, en schreven: « Nous ne demandons qu'à vous rendre en cordiale estime, tout ce que vous nous accordez d'appui et de considération ».

Zelden werden met minder woorden en met meer gelukkige gevatheid de gevoelens vertolkt welke Magistratuur en Balie verenigen in de gemeenzame Gerechtstaak!

In de aanstuw der heenspoedende jaren was het gewenst een stond te verpozen, om op een dag zoals deze, de weg afgelegd door Uwe en onze voorgangers, door U, en door ons, in de Rechtsbeoefening en de Rechtsbedeling, te overschouwen.

Die aanblik is bemoedigend, want zelfs twee misdadige aanslagen gericht op ons vrij volksbestaan, twee pijnlijke bezettingen, met de eraan verbonden beproevingen, hebben, spijs alle pogingen, onze rechterlijke structuur niet kunnen breken.

Voor ons, is de hoge betekenis van deze dag, de plechtige herinnering dat de Rechtsbeoefenaars in de Magistratuur en in de Balie, de verantwoordelijke dragers zijn van het Recht, dat zij als een heilig schrijn moeten eerbiedigen, beveiligen en verdedigen.

In hunne trouwe gehechtheid aan het duurzaam Vaderland en aan 's Lands Instellingen, en in de levende bezorgdheid tot bevrediging der sociale verzuchtingen van het volk, zullen zij, in de beoefening van het Recht, steeds de heilzame aanpassingen vinden om de rechtsnoden der komende tijden te verzadigen.

En vermits deze 150 jarige herdenking leerde, hoe een vrije en onafhankelijke Magistratuur, steunend op een vrije en onafhankelijke Balie de onschatbare waarborgen biedt voor werkelijke gerechtigheid en vredig volksgeluk, zo gaan op deze dag, de wensen der Balie naar de duurzame bestendigheid dezer Onafhankelijkheid en dezer Vrijheid, als een hoopvolle groet tot de glanzende toekomstvaarders van 's Lands Heilvolle bestemming.

Toespraak van Z. Exc. de Heer L. MOYERSON, Minister van Justitie

Dames en Heren,

Wanneer een minister van Justitie een gerechtshof betreedt dan doet hij dit meestal met een zekere schroom en een beklemd gevoel. Men leidt hem rond door de menigvuldige vleugels van de gebouwen en wanneer de wandeltocht beëindigd is verzoekt men hem om zijn zeer bijzondere aandacht voor de nodige kredieten die worden gevraagd om de herstellingen of de verbouwwerken te bekostigen.

Het gebeurt ook wel dat hij bij de openingszitting van het gerechtelijk jaar van een of andere Conferentie der Jonge Balie wordt uitgenodigd om als pronkstuk achter de groene tafel aan te zitten.

Het komt echter zeer zelden voor dat hij het woord mag nemen en zijn gedachten kenbaar maken van op een plaats waar het alleen aan magistraten toegelaten is een eigen oordeel uit te spreken.

De buitengewone omstandigheden van deze jubelviering maken het echter mogelijk alle grondwettelijke principes voor een ogenblik opzij te schuiven, een ogenblik de scheiding der machten uit te schakelen en het woord te richten tot deze uitgelezen schare toehoorders.

Ik wil in deze indrukwekkende assisenzaal geen rekvisitorium uitgalmen of een koelberedeneerd arrest vellen, en ik wil, evenmin de gewoonten van een altijdzelfzekere verdediging volgen die in pathetische volzinnen haar goed recht verdedigt.

Ik heb hier niets te verdedigen, ik heb niets te vorderen, ik heb geen oordeel te vellen. In alle eenvoud wil ik slechts deelnemen in de vreugde die U bezielt nu het 150-jarig bestaan van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Antwerpen plechtig wordt herdacht.

Onze geëerde confrater Mr René Victor schreef terecht in het *Rechtskundig Weekblad* van verleden week dat de Rechtbanken sedert 150 jaar «de spil zijn gebleven van de rechtsbedeling en dat zij gedurende al die tijd de zekere waarborg geweest zijn voor de toepassing der rechtsbeginselen die onze gemeenschap beheersen en het stevige schild zijn van onze rechten en vrijheden».

De taak van een Rechtbank van Eerste Aanleg in een arrondissement zoals Antwerpen is lastig en zwaar. Zij draagt niet alleen de verantwoordelijkheid voor het doelmatig beteugelen van de misdadigheid die, om velerlei redenen, in een havenstad aanzienlijker is dan elders, doch zij heeft tevens de moeilijke zending de gerechtelijke geschillen van burgerlijke aard aan de hand van de wet volgens de maatschappelijke noden te beslechten.

Mijnheer de Voorzitter, in Uw openingsrede hebt Gij gezegd dat de rechter, en ik durf zeggen ieder magistraat, niet voor persoonlijke glorie werkt en dat hij zijn beloning vindt in het besef van de edele vervulde plicht. Het is goed de diepe waarheid van dit woord te onderstrepen. In die geest wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om hulde te brengen aan de gehele Antwerpse magistratuur die doorheen de menigvuldige jaren van het bestaan der Antwerpse Rechtbank met liefde en toewijding haar moeilijke

zending van recht te spreken en recht te vorderen heeft vervuld.

Ook de Balie, Mijnheer de Stafhouder en Waarde Confrater, mag met fierheid neerzien op het werk dat door de honderdtallen van haar leden gedurende de 150 afgelopen jaren werd verricht. Naast de behartiging van de private belangen die hij had te verdedigen, heeft de Antwerpse advocaat bijgedragen tot de vorming van de rechtspraak der Antwerpse Rechtbank, en vele Antwerpse confraters hebben zowel in eigen land als in den vreemde door hun werken de faam van het Belgisch Recht gediend.

Alle anderen, ten slotte, die samen met de magistraten en de balie de Antwerpse rechtswereld gestalte geven, pleitbezorgers, deurwaarders, griffiers en bedienenden mogen terecht deelnemen aan deze hulde en feestviering waarvan de Antwerpse Rechtbank heden het voorwerp is.

Het verheugt mij zeer vandaag in Uw midden aanwezig te zijn, en vast te stellen dat Uw jubelviering niet alleen een gewone formaliteit is die niet mocht vergeten worden.

Wij weten allen dat een academische zitting tot de traditie van dergelijke vieringen behoort. U hebt het aangedurfd niet alleen enkele uitgelezen genodigden te brengen tot het beluisteren van redevoeringen; U hebt tevens gewild dat de hele Antwerpse bevolking een blijvende herinnering zou bewaren aan deze hoogdagen van het Antwerpse rechtsleven. De tentoonstelling die een deel van Uw gerechtshof tot een museum heeft omgetoverd, zal aan iedere Antwerpeenaar, die er belangstelling voor voelt, toelaten de groei van de Antwerpse rechtswereld te volgen. Uw jubelviering is dan ook geen nutteloos gebaar.

Door het initiatief te nemen ter gelegenheid van dit jubileum een aanschouwelijk overzicht te geven van de ontwikkeling van het Antwerpse rechtsleven en de activiteit van de leden van de Antwerpse rechtswereld op velerlei gebied in het licht te stellen, hebt Gij allen eens te meer bewezen dat de zending van de jurist niet alleen bepaald wordt door het napluizen van rechtskundige boeken en het zwart maken van veel papier, zoals de man uit de straat het zou kunnen menen.

Naast Uw maatschappelijke taak van de vorming en de ontwikkeling van het rechtsbegrip bij onze medeburgers hebt Gij het op U genomen hen voor te lichten omtrent het rechtsleven van Uw stad in het verleden, en hen te wijzen op de verdiensten van velen die tot het dagelijks leven van Uw Rechtbank hebben behoord of nog behoren.

Ik wil dan ook niet nalaten allen geluk te wensen die hun beste krachten aan de oprichting van deze tentoonstelling hebben gewijd.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil mijn zeer korte toespraak beëindigen met U mijn felicitaties aan te bieden ter gelegenheid van dit 150-jarig bestaan van de Rechtbank van Antwerpen en U te danken voor het werk dat door Uw rechtbank werd volbracht sedert 150 jaar in dienst van het Vaderland.

DE EVOLUTIE VAN HET BELGISCH RECHT SEDERT 150 JAAR

Rede uitgesproken door Mr René VICTOR

Het oprichten van een retrospectieve tentoonstelling, zoals deze waarvan U straks het uitzonderlijk belang zult kunnen waarderen, wordt steeds ingegeven door een sentimentele drijfveer.

Er is geen jurist die deelachtig is aan de rechtspraktijk, hetzij als magistraat, hetzij als advocaat, die niet werkelijk gepassioneerd is om te weten hoe de rechtsbedeling geschiedde in vroegere jaren, hoe uit hetgeen bestond in vervlogen tijden datgene gegroeid is dat wij thans kennen en waaraan wij vandaag het beste van onze krachten besteden.

En daarbij stellen zich dan steeds voor degene die zich bezint op het verleden twee vragen van de allergrootste betekenis: zijn wij, de juristen van heden, waardig gebleven van hetgeen vroeger bestond en is er door onze activiteit bij de rechtsbedeling vooruitgang vast te stellen in het eeuwige proces der rechts-evolutie, ofwel zijn er sporen te ontwaren van ont-aarding en verval; bestaat er aanleiding om ons te verheugen over de ontwikkeling van het rechtswezen, zoals dit geworden is op onze dagen, ofwel bestaat er reden tot bezorgdheid voor de toekomst?

Het is volkomen begrijpelijk dat onze juristen zich straks in de tentoonstelling met geprikkelde belangstelling zullen buigen over de honderden herinneringen die hun daar geboden worden betreffende het rechtsleven te Antwerpen van in de oudste tijden tot op heden en dat het hun een uitzonderlijk genot zal zijn te mediteren vóór al die documenten die zulk getrouw beeld ophangen van de geschiedenis der rechtspraktijk in onze stad. Zij zullen kunnen bewonderen het decorum temidden van hetwelk de rechtsbedeling geschiedde, de kunstwerken die zekere momenten van deze rechtsbedeling hebben vereeuwigd; zij zullen er de beeltenis zien van zovele magistraten en advocaten van vroeger en van heden voor wie de toepassing van het recht het essentieelste geweest is in hun leven; zij zullen verrast zijn door het reusachtig aantal wetenschappelijke en zelfs artistieke werken dat door Antwerpse juristen is gepubliceerd geworden en niet het minst zullen zij een intens genoeg beleven aan de vele herinneringen aan de broederlijke geest die steeds bij de Antwerpse juristen heeft geheerst vanaf de oude Confraternitas van Sint Ivo tot in de schoot van de hedendaagse advocatenconferenties.

* * *

Doch het is de inrichters van deze manifestatie voorgelopen dat het ook wel nuttig ware ter gelegenheid van de herdenking van het 150-jarig bestaan van onze Rechtbank van eerste aanleg even onze aandacht te wijden niet alleen aan de uiterlijke vormen, waarin de rechtsbedeling geschied is en aan de persoonlijkheden die er deelachtig aan geweest zijn, maar ook aan de evolutie van het recht zelve dat gedurende deze 150 jaar door onze Rechtbank toegepast is geworden.

Dat een overzicht van deze evolutie slechts uitermate summier kan zijn spreekt vanzelf en het zal mij slechts mogelijk zijn enkele zeer brede gedachtenstromingen te bespreken die deze evolutie beheersen.

* * *

Het uitgangspunt van deze korte beschouwingen plaatst zich dus in het jaar 1800, waarin, door de wet

van 27 Ventose Jaar VIII, de rechtbanken van eerste aanleg werden ingesteld, die rechtbanken aan de welke tegelijkertijd de berechting van de burgerlijke en van de strafrechtelijke gedingen werd toevertrouwd; die toen voor het eerst in handen kregen de volheid der jurisdictie en die bijgevolg van toen af geweest zijn de spil zelve van onze rechtsbedeling en de sterke waarborg van onze maatschappelijke orde.

Door die wet van het jaar VIII was de Franse omwenteling gekomen tot een van de hoogtepunten in haar organisatorische ontwikkeling. Deze wet heeft zonder twijfel een uitzonderlijk belang. In de plaats van de oneindige versnippering der rechtscolleges, zoals deze bestond onder het oude regime, brengt zij de eenheid in de rechtsbedeling; tegenover de onzekerheid die voortspoot uit de grote verscheidenheid der rechtsprekende lichamen, stelt zij de onschatbare waarborg der rechtszekerheid. En die beide voordelen, de rechtseenheid en de rechtszekerheid, die ons door het Franse Consulaat geschonken zijn geworden, vormen een waarde van zo uitzonderlijke betekenis dat er, gedurende 150 jaar, onder welke regimes wij ook mogen geleefd hebben, in ons land geen enkele stem is opgegaan om iets te wijzigen aan de grondslagen zelf van de rechterlijke inrichting zoals deze in de Franse tijd is tot stand gekomen.

* * *

Deze wet van 1800 is nochtans een rechtstreeks uitvloeisel geweest van de revolutionaire geest, die op organisatorisch gebied heeft gebroken met het verleden, om nieuwe vormen in de plaats te stellen.

De instellingen zijn echter niets zonder de personen waardoor zij belichaamd worden. En wie waren nu de magistraten, die in deze nieuwe rechtbanken zouden recht spreken?

Hier moeten wij vaststellen dat er zich geenszins een scherpe breuk met het verleden heeft voorgedaan. Wanneer die magistraten uitsluitend producten geweest waren van de revolutionaire ideologie, gepassioneerde aanhangers van de nieuwe orde, ware misschien de toekomst van deze rechtsmachten niet diegene geworden die wij sedert 150 jaar kennen en die wij vandaag vieren. Het is de wijsheid geweest van de Franse regering uit die tijd, bezielde door het uitzonderlijk genie van Napoleon, dat ze niet gewild heeft dat uitsluitend revolutionaire geesten in deze rechtbanken zouden zitting nemen. Integendeel, er werd in ruime mate beroep gedaan op vertegenwoordigers van de vóór-revolutionaire juristen-aristocratie. Vele rechtsgeleerden, afstammelingen van de « noblesse de robe », helemaal doordrongen van een eeuwenoud rechterlijk verleden, die de revolutionaire golven over zich hadden zien heenspoelen, werden toen in groot getal geroepen om opnieuw zitting te nemen in de pas opgerichte rechtbanken. Zij brachten met zich de sterke Franse juridische traditie, die spoedig een geweldige invloed zou hebben op de jongere magistraten, die hun benoeming te danken hadden aan hun revolutionaire sympathieën. Zo is er, door de wijsheid van de eerste Consul, een kostbare schat van beproefde juridische waarden opgenomen geworden in de nieuw ontworpen instellingen. De oude juridische geest werd ten dienste gesteld van de nieuwe idealen van rechtseenheid en rechtszekerheid,

het goede uit het oude werd met het goede uit het nieuwe versmolten.

* * *

En zo is het ook geweest met het recht dat door deze nieuwe rechtbanken werd toegepast. Pas waren ze opgericht geworden of in 1804 werd het grote nieuwe Code civil uitgegeven. Dit burgerlijk wetboek nu kan geenszins beschouwd worden als een revolutionaire omverwerping van het vroeger bestaande rechtsgebouw. Naast enkele nieuwe ideeën, opgedrongen door de tijdgeest, heeft het op angstvallige wijze de schat van eeuwenoude costuymen en rechtsgebruiken en van eeuwen rechtsgeleerde arbeid bewaard en geordend. En bij de uitwerking van dit wetboek, waaraan de Keizer persoonlijk zoveel belang hechtte, zien we dat hier zijn genie er wederom in gelukt is een werk van uitzonderlijke en blijvende waarde te scheppen, doordat hij niet heeft willen breken met het verleden, maar integendeel al wat kostbaar en waardevol was uit de vroegere tijd zorgvuldig heeft willen bewaren.

Wanneer de Keizer aan de Conseil d'Etat opdracht gaf het nieuwe wetboek voor te bereiden zaten daar naast mekaar, in de zaal der beraadslagingen, oude rechtsgeleerden, die glories geweest waren tijdens het « ancien-régime » en jonge juristen aan wie de revolutionaire toestanden de mogelijkheid hadden verstrekt hun geestesgaven te doen opmerken. En wanneer Madelin in zijn groot werk ons de zittingen van dit zo gemengd college beschrijft, voegt hij er zo terecht deze beschouwing aan toe: « Ces gens qui, » douze ans avant, se fussent, les uns et les autres, » envoyés à l'échafaud, étaient liés par leur commune » et absorbante besogne ». En Barante schreef over hen: « Napoléon ne les avait pas appelés pour leurs » précédents, mais pour leur capacité et leur entente » des affaires ».

Bewonderenswaardig voorbeeld van staatsmanswijsheid die beseft dat wanneer de tweespalt in een natie tot stand is gekomen, deze binnen de korst mogelijke tijd dient overbrugd door de verzoening die spruit uit de gemeenschappelijke arbeid ten bate van het algemeen en door het nuttig aanwenden van alle bevoegdheden tot heil van het gemeenschappelijke vaderland.

* * *

En wanneer wij dit wetboek van 1804 op de keper beschouwen, zijn de nieuwigheden gesproken uit de geest der omwenteling slechts een zeer ondergeschikt deel ervan; dan geeft deze code civil blijk van een buitengewone gematigdheid, dan legt dit wetboek ook getuigenis af van een angstvallige eerbied voor het bewaren van de juridische waarden die gegroeid zijn door de rechtsontwikkeling zelve en die vastgeankerd liggen in de rechtsovertuiging van de burgers en dan mag er gezegd worden dat, niettegenstaande de uitzonderlijke waarde die aan het Burgerlijk Wetboek gehecht wordt, deze code civil slechts de bekroning geweest is van een lange reeks pogingen tot codificatie die in Frankrijk ondernomen zijn geworden vanaf de ordonnance van Villers-Cotterets van 1539 tot aan de code civil zelve.

Voorzeker de beginselen der burgerlijke gelijkheid zijn, in tegenstrijd met het vroeger recht, aanleiding geweest tot meerdere belangrijke artikelen, doch het familierecht, het huwelijksgoederenrecht, het eigendomsrecht en het verbintenissenrecht zijn in wezen hetzelfde gebleven als vroeger.

Dit is waarschijnlijk de meest diepliggende oorzaak

geweest van het succes dat de code civil heeft gekend. Immers de geschiedenis leert ons dat een van buiten opgedrongen stel normen, dat geen rekening zou houden met het bewustzijn der rechtsonderhorigen, misschien wel tijdelijk met dwang kan gehandhaafd blijven, doch dat het uitgesloten is dat deze normen niet zouden verbroken worden zodra de gemeenschap, die ze zou aanvoelen als een van buiten opgelegde last, de gelegenheid zou hebben dit dwangjuk af te schudden.

Dit nieuw burgerlijk wetboek, dat met zoveel wijsheid was uitgewerkt geworden, dat was opgesteld door juristen zoals een Portalis die in zijn « discours préliminaire » zulke bewonderenswaardige inzichten heeft te kennen gegeven betreffende de relativiteit van het recht en zijn noodzakelijke evolutie; dat burgerlijk recht, waarin zovele van de vroegere gebruiken en rechtscostuymen van ons volk waren opgesloten — costuymen die dezelfde waren in onze provinciën als in een groot gedeelte van Frankrijk — maar die nu werden voorgebracht in een logische bewerking en in een schitterende vorm, heeft in ons land geen tegenstand gekend. Het bevatte enkele onvergankelijke principes, die heilig waren aan onze bevolking, en waarvan de voornaamste een sterke ethische ondergrond hadden, namelijk de eerbied voor de verworven eigendom als sterkste prikkel van het privaats initiatief en als stevige grondslag der maatschappelijke orde; het gebonden zijn aan het gegeven woord en de verplichting aangericht kwaad goed te maken.

Evenmin als de rechtbanken van eerste aanleg, die sedert 1800 in het leven waren geroepen, heeft de Code civil van 1804 aanleiding gegeven tot ernstige critiek en doorheen de verschillende staatkundige regimes is deze codificatie van 1804 de blijvende grondslag gebleven van onze burgerrechtelijke verhoudingen.

* * *

Wat nu het strafrecht betrof waren de Belgische provinciën sedert hun vereniging met Frankrijk eerst beheerst door het voorlopig strafwetboek van 1791 en daarna door het strafwetboek van 1810. In deze stof wordt de breuk met het verleden heel wat radikaler dan in het burgerlijk recht, doch men vergete niet dat de nieuwe ideeën op het gebied van het strafrecht, — waarbij de afschaffing van de folteringen een van de essentiële elementen was —, gemeen goed waren geworden van haast alle Europese landen en dat zij, doorheen de 18e eeuw, door geleerden van uit alle gewesten op dusdanige wijze waren verspreid geworden, dat ze diep ingang hadden gevonden in de gemoederen, zodanig dat de Franse wetboeken uitermate welkom waren bij onze bevolking.

Het sociale nut is de enige grondslag waarop het strafrecht van 1810 gebouwd is. De noodzakelijkheid van de straf is haar enige verrechtvaardiging. Vandaar een stelsel van vrij grote strengheid en hardheid, doch dat, in vergelijking met hetgeen men gekend had in de vóór-revolutionaire periode, voorkwam als een stelsel van menselijkheid en rechtvaardigheid.

En wanneer eenmaal deze twee belangrijke instrumenten, het Code civil en het Strafwetboek van 1810 ter beschikking gesteld waren van de nieuwe rechtbanken, die sedert 1800 recht spraken in onze gewesten, stellen wij op rechterlijk gebied een periode vast van kalmte, van rust en van relatieve tevredenheid.

* * *

Onder de bescherming van deze wetten heeft zich na 1830 stilaan de opbouw kunnen voltrekken van

het jonge koninkrijk. Onze hoven en rechtbanken hebben, met een opmerkelijke voorzichtigheid, een rechtspraak opgebouwd die stilaan, door haast onnaspeurbare details, aan ons rechtstelsel een meer en meer nationale tint heeft gegeven. En alhoewel er zich op politiek gebied spoedig in de schoot van onze jonge natie een zeer felle strijd ontwikkelde tussen de partijen om wetwijzigingen te bekomen van publiekrechtelijke aard, werd er geen ernstige poging ondernomen om de burgerrechtelijke verhoudingen te wijzigen of om het strafstelsel te hervormen.

Deze periode van rust, die we zelfs zouden kunnen bestempelen als een periode van juridische ankylose is ook voor een deel te wijten geweest aan de opvatting zelf die bij onze juristen sedert de uitvaardiging van het burgerlijk wetboek ingang had gevonden, namelijk de overtuiging van de volstreckte almacht van de wettelijke tekst, van de hogere waarde van de formele wettelijke norm. Aan de magistratuur was naar hun mening enkel de taak opgedragen, helemaal in de geest van Montesquieu, uitsluitend de mond te zijn waardoor de wet spreekt, zonder dat de persoonlijke afwijkende overtuiging van de rechter enig belang zou mogen hebben en zonder dat zelfs op enige wijze beschouwingen van billijkheid en rechtvaardigheid iets zouden kunnen wijzigen aan de hogere betekenis van de positieve tekst.

Wanneer deze stelling in ons land is verdedigd geworden door een man van zo groot gezag, van zulke ontzagwekkende geleerdheid, van zulke verbazende werkkraft en van zulke internationale reputatie als François Laurent, kan het geen verwondering wekken dat we gedurende zo lange jaren, ten onzent, de uitzonderlijke stabiliteit gekend hebben van de juridische overtuigingen. Het recht is geen levende plant meer, het is een groots monument in steen geworden.

* * *

Zoals er weinig beroering was in onze rechtswereld gedurende de eerste 50 jaren van de activiteit der rechtbanken van eerste aanleg, zo heerste er een merkwaardige onbewogenheid in de gemoederen van magistraten en advocaten. Evenals ze zich in de hun uiterlijk fysisch voorkomen kenmerkten door hun gelijkaardige zwarte klederdracht, door hun gelijkaardig hoofddekseel en door hun traditionele physionomie met de geschoren kin en de bakkebaarden, zo ook was er in hun gemoed en in hun verstand een opmerkelijke gelijkvormigheid.

Schuchtere pogingen in 1832 en in 1848 gedaan om te komen tot het voorstellen van een nieuw strafwetboek leidden tot geen resultaat en het heeft geduurd tot in 1867 eer ons tegenwoordig strafwetboek tot stand kwam. Een strafwetboek waarin onder de bezielende invloed van Haus en van Nypels de gedachte van wat wij thans het klassieke strafrecht noemen triomfeerde, de idee dat niet zoals vroeger het de noodzakelijkheid was die de straf rechtvaardigde maar wel het moreel begrip van de schuld, de idee dat de morele wet in het strafrecht hoofdzaak is, terwijl de afschrikking en het sociale nut slechts als bijkomstige doeleinden mogen beschouwd worden. Merkwaardig resultaat dat sedert dit nieuw Strafwetboek ons strafrecht volledig opgebouwd is op morele grondslag, zoals dit ook voor de belangrijkste bepalingen van het burgerlijk wetboek reeds sedert 1804 het geval was. Prachtige harmonie tussen de beide grote takken van het recht, die niet weinig bijdroeg tot de eenheid en stevigheid van onze Belgische rechtswetenschap en van onze rechtspraak.

* * *

Tijdens deze eerste 3/4 der XIXe eeuw heeft het koninkrijk zich op stevige basis weten te vestigen, het heeft gevaarlijke klippen omzeild en, dank zij enerzijds de uitzonderlijke hoedanigheden van werkzaamheid en van ondernemingsgeest zijner bevolking, en anderzijds de gelukkige economische conjunctuur gedurende de 19e eeuw, heeft het zich weten op te werken tot een ongeëvenaarde economische bloei. Meer en meer heeft doorheen deze 19e eeuw het economisch kapitalisme zijn vleugels uitgeslagen en het was dringend nodig dat aan deze economische opgang een passende wetgeving zou beantwoorden.

De oude Code de commerce van 1810, die nog een oneindigheid bepalingen bevatte herkomstig uit de 17e eeuw en die op het gebied van het vennootschapswezen de hinderlijke noodzakelijkheid voorzag aan de regering toelating te vragen voor het oprichten van vennootschappen diende afgeschaft te worden. En wij zien dat tussen de 70- en tachtiger jaren in snel tempo door achtereenvolgende wetten heel onze wetgeving op het gebied van het handelsrecht wordt uitgebouwd. Deze wetgeving had een dubbel doel, enerzijds het waarborgen van de grootst mogelijke vrijheid in het handels- en vennootschapswezen en de beperking van de rol van de staat op dit gebied; verder het vergemakkelijken van de handelstransacties en het harmoniseren van onze wetgeving met het, steeds groter omvang nemende, internationaal handelsleven.

Is deze wetgeving al of niet te liberaal geweest? Het wordt door velen beweerd en het is een feit dat er voorzeker in het vennootschapsrecht misbruik gemaakt is van de toegestane vrijheid en dat wij namelijk vanaf 1873 een onafgebroken strijd zien tot stand komen voor het opheffen der misbruiken die bestonden in de praktijk der naamloze vennootschappen. Deze strijd is vandaag nog steeds niet beslecht.

* * *

Doch de opbloei van de kapitalistische onderneming is gepaard gegaan met de bewustwording van de arbeiders en wanneer rond het jaar 1880 onze nieuwe handelswetgeving haast volledig uitgevaardigd is geworden, zien wij ook de eerste sociale wetten geboren worden in het belang van de arbeidende klasse.

Het grondbeginsel der vrijheid, dat gehuldigd wordt in het handelsrecht, wordt in het jonge ontlukende arbeidsrecht niet verloochend en de wetten die wij in die periode zien tot stand komen hebben essentieel voor doel door middel van de aanmoediging van de staat de sociale toestand van de arbeiders te verbeteren.

* * *

Wanneer wij nu van uit de hoogte een brede blik werpen op de evolutie van het recht, zoals dit is gegroeid van 1800 tot rond 1880, dient er erkend te worden dat, wat betreft de burgerrechtelijke verhoudingen, er op geen enkel gebied getornd is geworden aan de algemene beginselen die sedert de Franse omwenteling in onze wetgeving waren ingeschreven, beginselen van zo breed mogelijke vrijheid, van beperking van de rol der staatsmacht tot een rol van toezicht en aanmoediging; terwijl in het strafrecht een definitieve toestand schijnt in het leven geroepen door de toepassing van het morele beginsel: straf in verhouding der schuld.

Het is toch op in het strafrecht dat voor het eerst volstrekt nieuwe gedachten in de wetgeving worden ingevoerd door de wet van 31 Mei 1888 op de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke in-

vrijheidstelling. Door deze wet wordt weliswaar het laatste grondbeginsel, waarop ons strafrecht gesteund is, geenszins uitgeschakeld, doch deze wetgeving, waaraan de grote naam van Jules Lejeune verbonden blijft, heeft voor het eerst de gelegenheid gegeven toepassing te doen van het principe der individualisering van de straf. Het is een hervorming geweest van geweldige draagwijdte die het verder succes van de jongere theoretische scholen in het strafrecht heeft mogelijk gemaakt, al was deze wetgeving zelf dan ook minder gesteund op wetenschappelijke theorie dan op overwegingen van practischen aard en gezond verstand.

* * *

Waar op het einde van de 19e eeuw in de serie wetten van sociale aard ten voordele van de arbeidersklasse meer en meer bescherming verleend werd aan de minder bedeelden, zien wij in 1903 voor het eerst een volledige breuk met het klassieke burgerlijk recht tot stand komen, door de invoering van de wet op de arbeidsongevallen. Het is een bres geschoten in een verschansing die een eeuw lang volstrekt ongedeerd was gebleven; het was een voorgaande van onberekenbare betekenis waardoor in de plaats van de traditionele leer van de fout als grondslag der aansprakelijkheid, het principe van het sociale risico wordt gehuldigd. De strijd om deze wet is fel geweest in de rechtsleer en in het Parlement. Gevaarlijk precedent zegden er velen, want wanneer eenmaal aan de grondpijlers getornd wordt wankelt spoedig het hele gebouw. Maar triomfantelijk werd hun geantwoord: de grondslagen van onze burgerlijke wetgeving kunnen er geen andere zijn dan diegene die op de beste wijze het individueel geluk en de sociale rechtvaardigheid waarborgen. Wanneer door de maatschappelijke evolutie de meest eerbiedwaardige beginselen in hun toepassing te kort schieten om de rechtvaardigheid en de sociale vrede te waarborgen, dienen zij zonder aarzelen door nieuwe principes vervangen, die ons dichter brengen bij het enig na te streven doel.

Deze redenering heeft vele juristen verleid.

De gelukkige resultaten van de toepassing der wet van 1903, met de achtereenvolgende wetten die haar hebben gewijzigd, heeft bij vele rechtsgeleerden het verlangen doen ontstaan de theorie van het risico in meer algemene zin te zien toepassen ten einde te komen tot de verwerekelijking van een maatschappij waarin de risico's van de samenleving op de breedst mogelijke schaal voor iedereen zouden ondervangen worden. Tot nog toe heeft het verzet tegen deze bedoelingen de bovenhand gehad. In het burgerlijk recht heeft men wat betreft het grote vraagstuk der verantwoordelijkheid, dat het voorwerp uitmaakt van het grootst getal burgerrechtelijke betwistingen steeds het principe gehandhaafd van de morele tekortkoming, van de fout.

Wel heeft de rechtspraak met de meest verfijnde subtiliteiten het begrip der fout ontleed, gedraaid en gekeerd en soms op verrassende wijze geïnterpreteerd, maar er is niet afgeweken geworden van het beginsel zelf dat de schuld de grondslag blijft van de aansprakelijkheid.

Doch de zo belangrijke sociale gedachte van het ondervangen van het risico is sedert het bestaan onzer wet van 1874 op de verzekeringen in zeer belangrijke mate verwezenlijkt geworden zowel door het privaats initiatief als door de recente wettelijk opgelegde verplichtingen, die aan het verzekeringswezen tegen alle sociale noden een tot nog toe ongekende uitbreiding hebben gegeven, al is ook de organisatie van de sociale verzekeringen nog maar in het beginperiode van haar

ontwikkeling. Doch het verzekeringsrecht in het algemeen kan in ons land bogen op een fijn uitgesponnen rechtspraak en op een merkwaardige rechtsliteratuur.

* * *

En in het strafrecht, waar in de wetenschappelijke theorie tegen de klassieke leer op zo geduchte wijze storm werd gelopen door vele hoogstaande geleerden, wier werken ondergebracht worden onder de positivistische, sociologische, antropologische, criminologische scholen, heeft het beginsel der morele schuld als basis van het strafrecht onwrikbaar stand gehouden.

Voorzeker is er van de strenge toepassing van dit beginsel afgeweken op het terrein van het kinderrecht, waar door de wet van 1912 ten voordele van de misdadige jeugd een beschermende en opvoedende wetgeving is in het leven geroepen, die een model geweest is voor het kinderrecht in gans de beschaafde wereld.

Voorzeker is door de wet van 1930 de toepassing van veiligheidsmaatregelen mogelijk geworden ten opzichte van abnormalen en recidivisten. Voorzeker heeft het principe van de bescherming der maatschappij ingang gevonden, al is het op vrij bescheiden wijze. En zonder twijfel is er veel gedaan om de straf meer en meer te individualiseren. De recente poging van een onzer Procureurs-generaal om op eigen gezag, in het kader van de bestaande wetten, zonder wetgevende wijziging, enkel op grond van zijn macht als meester over de vervolging, in het gebied van een onzer Hoven van beroep het «probatie»-systeem in te voeren, toont welke verregaande souplesse eigen is aan onze wetgeving.

Doch al deze maatregelen breken niet met de principiële grondslag der morele schuld, maar zijn integendeel een uiterst lofwaardige poging om deze schuld steeds op nauwkeuriger, juister en rechtvaardiger wijze af te meten en te beoordelen.

* * *

Maar is er dan niet op gevaarlijke wijze getornd geworden aan het eigendomsrecht, dat sedert 1800 voorzeker de meest stevige grondslag geweest is van onze maatschappelijke orde? In enkele gevallen, zoals bij de wetten die de verhoudingen regelen spruitende uit het huurcontract, hebben wij voorzeker een zeer ernstige aantasting van het eigendomsrecht moeten vaststellen, doch tegelijkertijd staat het vast dat deze aantasting slechts een zeer tijdelijk karakter heeft gehad en dat, zodra de omstandigheden het mogelijk maakten, de terugkeer tot het gewoon recht is verwezenlijkt geworden. Dit was het geval met deze bijzondere wetgeving na de eerste wereldoorlog en het blijkt in onze dagen dat ook vandaag, met de vereiste voorzichtigheid, op dit gebied de terugkeer naar het gewoon recht wordt voorbereid.

Ik kan het echter geen aantasting noemen van het eigendomsrecht wanneer door de uitwerking van nieuwe juridische stellingen, zoals deze aangaande de landbouwonderneming en het handelsfonds, het begrip zelf van «eigendom» verrijkt wordt en in zijn wezen nauwkeuriger aan de werkelijkheid wordt aangepast. Het eigendomsrecht, zoals het voorzien was in het Burgerlijk Wetboek, is wat al te eenzijdig een recht geweest van de onroerende eigendom en het is geenszins het eigendomsrecht aantasten het begrip zelf ervan te volledig, er elementen van roerende en geestelijke aard aan vast te knopen en het in overeenstemming te brengen met de werkelijkheid van deze dag.

* * *

Aldus brengt ons een zeer breed overzicht van de rechtsrevolutie tot de vaststelling dat met bewonderenswaardige gehechtheid aan de traditie de bijzondere beginselen van onze wetgeving op blijvende wijze haast ongeschonden gehandhaafd zijn geworden.

Stellig hebben de twee oorlogen, die wij hebben door- gemaakt, wijzigingen met zich gebracht van zeer ingrijpende aard: een voortdurende uitbreiding van het sociaal recht en het arbeidsrecht, een overwoeking van het fiscaal recht, dat soms langs omwegen de burgerrechtelijke verhoudingen ten zeerste in ge- vaar brengt, een dirigisme in het handelsleven, dat tijdelijk afbreuk heeft gedaan aan onze traditionele begrippen van vrijheid en aanmoediging van het pri- vaat initiatief. En de oorlogsomstandigheden hebben het zelfs medegebracht dat er op repressief gebied soms getroffen is geworden met grote hardheid, doch dit alles zijn de abnormale gevolgen van zeer uitzon- derlijke toestanden zoals ze zich nog nooit doorheen heel de geschiedenis hadden voorgedaan. En zeer vlug is de vloed van het dirigisme in het economisch leven geslonken en betrekkelijk vlug heeft de hardheid in het strafrecht plaats gemaakt voor meer milde en meer menselijke inzichten en alles wijst er op dat in onze rechtswereld een onweerstaanbare drang voor- komt om terug te keren tot de oude en beproefde be- ginselen, die ook met zich brengen bij onze bevolking een tegenzin tegen alle uitzonderingsrechtbanken en de manifestatie van een onwrikbaar vertrouwen in onze oude deugdelijke rechtbanken van eerste aanleg, die sedert 150 jaar het recht hebben toegepast zoals het bewustzijn van onze gemeenschap het recht aan- voelt en zoals onze medeburgers dit wensen.

* * *

Deze gehechtheid aan de traditie heeft niet enkel voordelen en volkomen terecht wordt er op gewezen dat bv. op het gebied van de procedure wij een toestand kennen die hopeloos verouderd is, die niet samen te brengen is met de vereisten van het moderne leven en die dringend roept om ingrijpende hervormingen die deze rechtsplegig op volstrekt nieuwe leest zullen schoeien.

En die eerbied voor de traditie doet ons ook de vraag stellen of ons hoogste hof, het Hof van Verbreking, in de tegenwoordige tijd nog wel zijn sociale zending kan vervullen in de geest waarin het over meer dan 150 jaar werd ingesteld. Ik meen dat wij deze vraag ontkennend moeten beantwoorden en dat de moderne evolutie van de rechtswetenschap niet meer toelaat te verantwoorden dat een rechtsmacht, hoe hoogstaand, hoe geleerd en hoe gewetensvol de magistraten ook mogen zijn die haar samenstellen, zou kunnen oordelen over de theoretische toepassing van wetsbegrippen en rechtsnormen zonder dat deze begrippen en normen zouden getoetst worden aan de feitelijke werkelijk- heid.

* * *

Doch het is nog in de laatste jaren gebleken dat, ondanks hun eerbied voor de traditie, onze wetgevers niet terugschrikken voor ingrijpende hervormingen, wanneer die van aard zijn in alle juridische verhoudin- gen, zelfs in deze tussen de burgers en de staatsmacht, een harmonie te doen heersen die enkel bepaald is door het recht.

De wet van 1946, waardoor de Raad van State werd ingesteld, niettegenstaande de behoedzaamheid en de voorzichtigheid waarmede deze wet is voorbereid en uitgewerkt geworden, heeft voor het eerst op defini- tieve wijze de Belgische staat gemaakt tot een vol-

ledige rechtsstaat waarin de willekeur van de overheid uit haar laatste verschansingen gejaagd is geworden. Schitterend voorbeeld van vertrouwen in de sterkte van onze administratieve staatsordening, die niet vreest, — in een tijd, waarin voor velen de staat, naar de uitdrukking van Hegel, de onaantastbare God op aarde is —, als een eenvoudig burger te buigen voor den scepter van het recht.

En al is onze juristenwereld ook zeer traditionalis- tisch, toch dient het in het licht gesteld dat hij zich allerminst opsluit in eigen kring, doch dat hij inte- gendeel een brede belangstelling aan de dag legt voor alle vraagstukken die zich stellen op het uitgestrekt terrein der internationale rechtsordening. Denken wij hierbij een ogenblik aan het zeevaartrecht en aan de rol die door Belgische juristen gespeeld werd bij de pogingen tot zijn internationale eenmaking. En het is met fierheid dat de Antwerpse Balie kan wijzen op de schitterende reeks grote advocaten die in de weten- schappelijke bewerking van het zeevaartrecht een internationale vermaardheid hebben weten te ver- werven.

* * *

En tot slot zou ik thans willen beproeven een ant- woord te vinden op de vraag die ik stelde in het begin van deze uiteenzetting: is er bij het overzien der rechtsevolutie, die zich heeft voorgedaan sedert de instelling van de rechtbanken van eerste aanleg in 1800 reden tot tevredenheid ofwel reden tot vrees voor de toekomst?

Vele uitstekende geesten maken zich bezorgd en niemand minder dan Georges Ripert, die een van die- genen is die op de klaarste wijze en met een verbluf- fende kennis de rechtsevolutie van de laatste jaren op de voet heeft gevolgd, is er toe gekomen aan zijn laatste werk de titel te geven van «Le déclin du droit». Hij is de mening toegedaan dat er reden te over is om zich ongerust te maken en met ontmoediging te erkennen dat onze tegenwoordige rechtsbedeling een inzinking kent die rampzalig moet zijn voor de toe- komst. Ik meen niet deze pessimistische opinie van Ripert te kunnen bijtreden. Ik ben de mening toege- daan dat ondanks zekere tijdelijke fenomenen van verzwakking, die ten onzent zoals overal door de om- standigheden verklaard worden, het met lichtende klaarheid blijkt dat doorheen alle uitzonderingsmaat- regelen, dat doorheen alle tijdelijke afwijkingen er zich in onze rechtswereld een gehechtheid openbaart aan de traditionele grondslagen van ons rechtswezen, een eerbied voor het rechtsbewustzijn van de burgers en een huldiging van de beginselen van billijkheid en rechtvaardigheid, die des te groter betekenis hebben omdat ze zich voordoen in een periode van moeilijk- heden zoals wij die nooit te voren hebben gekend.

Deze vaststelling zal noodzakelijkerwijze moeten ge- daan worden door de onpartijdige historicus die in latere jaren zal nadenken over de rechtsevolutie van onze tijd.

Een rechtsevolutie dient immers nooit beoordeeld te worden volgens toevallige en tijdelijke afwijkingen, die zich in abnormale tijden voordoen en die Ripert zo scherp in het licht stelt, maar ze dient gemeten met de maatstaf van de ethische bedoeling die als grond- slag ligt aan de inzichten van de wetgever en aan de uitspraken van de rechtsmachten. En wanneer wij deze maatstaf zoeken dan lijdt het geen twijfel dat deze essentieel te vinden is in een streven naar groter goedheid, naar steeds verder doorgedreven billijkheid, dat die maatstaf zich manifesteert door een overwin- ning der morele en ethische principes op het forma- lisme en op de gewetensdwang.

* * *

Wanneer wetgeving en rechtspraak zich oriënteren, zoals dat in sommige landen het geval geweest is, naar een vergoddelijking van de staat, naar een verheerlijking van de macht, naar een miskenning van de individuele waarde, naar een misprijzen van goedheid en billijkheid, die als zwakheid beschouwd worden, dan is deze rechtsbedeling hard, onmenselijk, onrechtvaardig en dan draagt zij in zich zonder mogelijke twijfel de kiemen van verval en van ondergang.

Maar wanneer een wetgeving en een rechtsbedeling zich uiteindelijk ten doel stellen het verwezenlijken van het groter geluk der individuen, van een meer gave harmonie tussen de klassen en standen der maatschappij, van een handhaving der gemeenschapsordening evenzeer door goedheid als door gestrengheid, van een angstvallige toepassing der ethische beginselen in de rechtsverhoudingen, van een huldiging van de levende billijkheid boven de dode letter der wet, van een be-

stendig zoeken naar overeenstemming van onze rechtsorde met de internationale juridische stromingen en zelfs van een volstreekte onderwerping van de staatsmacht aan het gezag van het recht, dan is er geen reden tot bezorgdheid, dan bestaat er geen aanleiding te spreken over ontarding en verval.

En dan kunnen wij heden, op deze heuglijke viering van het 150-jarig bestaan onzer rechtbank van eerste aanleg, onze harten verheffen in vreugde en in dankbaarheid en bij de feeststemming die vandaag opwelt in ons gemoed uiting geven aan het in ons levend gelukkig bewustzijn dat, waar in onze gemeenschap de rechtsbedeling wordt bezielde door zulke verheven beginselen, wij, — ook te midden van de stormen die de wereld bedreigen —, met een serene gerustheid en een volkomen gevoel van veiligheid de toekomst kunnen te gemoet zien voor ons land en ons volk.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 5 Juni 1950.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : MM. Van Wetter en Belpaire.

O. M. : M. Matthys, Subst. Procureur-Generaal.

1. Gezag van gewijsde. — Abandonnement. — Vereisten voor het gezag van het gewijsde.
2. Abandonnement. — Bewijs van « onzeewaardigheid » in de zin van artikel 222 zeewet.
1. Voor de aanvaarding van de exceptie van het gezag van gewijsde is vereist, dat men met inachtneming van de hoofdbestanddelen van beide vorderingen tot het besluit zou moeten komen, dat de nieuwe vordering niet zou kunnen ingewilligd zonder daardoor noodzakelijk geïntimeerde te beroven van het voordeel van het eerste vonnis.

Indien op de tweede vordering mocht worden beslist, dat het abandonnement van het vaartuig wegens onzeewaardigheid geldig is, zou daardoor geen tegenstrijdigheid ontstaan met het eerste vonnis waarbij werd uitgemaakt, dat het abandonnement wegens beschadiging van $\frac{3}{4}$ niet geldig was.

Eiser was niet verplicht de onderscheiden rechtsgronden, waarop hij zijn vordering tot van waardeverklaring van het abandonnement kon doen steunen, ineens en tegelijk te doen gelden.

De eerste rechter heeft mitsdien ten onrechte de exceptie van het gezag van gewijsde aanvaard.

2. In casu kan appellant niet geacht worden stilzwijgend afstand te hebben gedaan van zijn recht om het vaartuig te abandonneren.

Het feit, dat het vaartuig na de ramp niet meer gedekt was door een bewijs van deugdelijkheid, afgeleverd door de Zeevaartininspectiedienst, volstaat niet om de onzeewaardigheid in de zin van art. 222 Zeewet te bewijzen. Daartoe moet het bewijs geleverd worden, dat het vaartuig niet meer kan worden hersteld.

Everaert t/ Samenw. Verzekeringsmij Hulp in Nood.

Overwegende dat bij een thans in kracht van gewijsde gegaan vonnis dd. 19 Februari 1948 de eerste rechter als « onontvankelijk » heeft afgewezen de eis, die

appellant op 13 December 1947 had ingesteld tegen de geïntimeerde verzekeringsmaatschappij, ten einde « het abandonnement te doen geldig verklaren van de geïntimeerde visserssloop Victorine O. 123, dat door haar eigenaar, de aanlegger, op 24 Juli 1947 werd betekend aan zijn verzekeraar ; derhalve te zeggen dat de verzekeraar eigenaar is geworden van die sloop en hem te veroordelen aan aanlegger de som uit te betalen van 180.000 fr., die de verzekerde waarde vertegenwoordigt » ;

Dat uit dit vonnis zelf blijkt dat : « het abandonnement gegrond is op het feit dat de beschadiging of het verlies van de sloop ten minste de $\frac{3}{4}$, zijnde 150.085,50 fr. volgens eisers schatting, vertegenwoordigt van de verzekerde waarde (art. 222 Zeewet) » en dat het uitsluitend op grond is van de volgende overweging, nl. dat « de aanlegger tot abandonnement het bewijs niet brengt, dat, in die hoedanigheid op hem rust, nl. dat de herstellingen de $\frac{3}{4}$ overtreffen », dat die rechter de eis « onontvankelijk » heeft geheten ;

Overwegende dat blijkens exploit dd. 17 April 1948 appellant vóór dezelfde rechter een volkomen eensluidende eis heeft ingesteld tegen de geïntimeerde, ditmaal echter op grond van de niet-zeewaardigheid van zijn vaartuig tengevolge van ongeluk op zee ;

Dat, ingaande op de door geïntimeerde voorgestelde exceptie van gewijsde, voortvloeiend uit het hierboven bedoeld vonnis van 19 Februari 1948, het thans bestreden vonnis dd. 1 Juni 1948 die tweede eis eveneens onontvankelijk heeft verklaard ;

Overwegende dat het gezag van het gewijsde slechts bestaat ten aanzien van hetgeen het voorwerp heeft uitgemaakt van het vonnis van 19 Februari 1948, te weten : of de appellant geldig afstand van zijn vaartuig doen kon op grond van een beschadiging van ten minste $\frac{3}{4}$ van zijn waarde en of hij, als gevolg daarvan, de uitkering van de verzekerde waarde mocht vorderen ;

Dat hij het onderzoek van de eerste eis, zoals deze door de conclusie van appellant werd beperkt, tot geldigverklaring van een afstand wegens beschadiging van ten minste $\frac{3}{4}$, de vraag bij de eerste rechter niet werd aanhangig gemaakt, of eiser vermocht ook andere gevallen in te roepen, waarin hij gerechtigd was afstand te doen ;

Dat, opdat de exceptie van het gewijsde zou kunnen worden aanvaard, men, met inachtneming van de

hoofdbestanddelen van de beide eisen, tot het besluit zou moeten komen dat de nieuwe eis niet zou kunnen worden ingewilligd zonder zodoende noodzakelijk geïntimeerde te beroven van het voordeel van het eerste vonnis;

Dat, moest op de tweede eis worden beslist dat de afstand van het vaartuig op grond van niet-zeewaardigheid geldig is, daardoor geen tegenstrijdigheid zou ontstaan met het eerste vonnis, naar luid waarvan die afstand op grond van beschadiging werd afgewezen;

Dat dienvolgens de eerste rechter geenszins het gezag van het gewijsde, voortvloeiend uit zijn vonnis van 19 Februari 1948, zou hebben miskend door over de gegrondheid van de tweede eis uitspraak te doen;

Dat appellant er niet toe gehouden was in eenmaal de onderscheiden rechtsgronden te doen gelden, waarop het hem mogelijk was een vordering tot afstand te steunen;

Dat de eerste rechter dus ten onrechte de door de geïntimeerde voorgestelde exceptie heeft aanvaard;

Overwegende dat geïntimeerde staande houdt dat appellant niet meer gerechtigd is de vordering tot afstand in te stellen, daar hij van zijn recht op afstand stilzwijgend heeft afgezien door haar de regeling van de averij te vragen en door haar opdracht te geven het vaartuig te doen lichten en te doen bergen;

Overwegende echter dat van een dergelijke afstand van recht geen spraak zijn kan, daar zoals blijkt uit de brieven van appellant dd. 31 Januari, 3 en 15 Februari 1947, appellant wel de bedoeling heeft gehad een averijvergoeding te bekomen, hij echter deze nooit heeft gevraagd en ze trouwens niet vragen kon, daar de vaststelling en de raming van de averij door geïntimeerde's deskundige nog niet bekend was; dat, door zijn schrijven van 12 Maart daaropvolgend appellant het verslag van die deskundige verwierp en een voorstel tot minnelijke regeling deed, dat door geïntimeerde werd van de hand gewezen, zodat dit voorstel enkel gelden kan als een poging tot onderhandeling, waaruit alleszins geen afstand kan worden afgeleid van zijn rechten tussen de rechtsvordering wegens averij en die wegens abandonnement te kiezen;

Overwegende, anderzijds, dat de machtiging, op 2 Februari 1947 door appellant aan geïntimeerde gegeven, tot uitvoering van de reddingswerken, een louter bewarende maatregel betreft die het recht op afstand van de appellant onaangetast laat; dat bovendien, verleend zijnde op een ogenblik waarop de appellant zich geen rekenschap geven kon van de aard en van de hoegrootheid van de schade, en dienvolgens van de gepastheid afstand te doen van het vaartuig, bedoelde machtiging des te minder kan worden gelijkgesteld met een afstand van bedoeld recht, daar zij slechts de bevestiging is van een reeds bij de verzekeringspolis (art. 13) door appellant aan geïntimeerde verleende toelating om, in geval van ramp, handelend op te treden, nl. door haar tussenkomst in of door haar bewerkstelling van de reddingswerken « voor rekening van wien het aanbelangt »;

Dat trouwens de verbintenis, door appellant op zich genomen jegens geïntimeerde, « te allen tijde zorg te dragen en de nodige maatregelen te treffen opdat geen enkel voorwerp van het vaartuig of zijn inventaris kunne verdwijnen en al het nodige en mogelijke te doen om in alle omstandigheden het veroorzaken van verdere schade aan het vaartuig te vermijden », noodzakelijk de onderstelling voorziet van het abandonnement van het vaartuig;

Dat het eindelijk onjuist is te beweren dat geïntimeerde door het betalen van de kosten van lichten en bergen van het vaartuig een voorschot zou hebben betaald op de averijvergoeding; dat zulks enkel het geval

zijn zou, indien appellant vooraf de averijregeling had verkozen, wat, zoals uit het bovenstaande blijkt, niet is geschied;

Overwegende dat de toestemming van appellant om de kosten van lichten en bergen te laten in mindering brengen, enkel het geval beoogt van de herstelling van de averij en niet datgene van een afstand van het vaartuig, zodat de mogelijkheid zelf van een gedeeltelijke afstand is uitgesloten, — vermits daarbij werd bepaald dat die kosten zullen worden gedragen door geïntimeerde « voor zover het totaal bedrag der opgelopen schade, kosten en bergingswerken en andere inbegrepen, de verzekerde waarde van het vaartuig niet zal overtreffen, dit overeenkomstig artikel 6 van de algemene bepalingen van de polis »;

Overwegende dat, in de onderstelling dat de afstand van het vaartuig moest worden geldig verklaard, geïntimeerde die kosten op eigen risico en « voor rekening van wien het aanbelangt », d.w.z. voor zichzelf, en niet voor appellant, zou hebben gedaan, hetgeen de toepassing van het door haar ingeroepen art. 6 uitsluit, en derhalve het aftrekken van die kosten van de uit te keren verzekerde som;

Overwegende dat de vordering tot het van waarde verklaren van het abandonnement van het vaartuig op grond van niet-zeewaardigheid ten gevolge van ongeluk op zee niet gegrond is;

Dat de omstandigheid, dat na de ramp het vaartuig niet meer gedekt was door een bewijs van deugdelijkheid, afgeleverd door de Zeevaartinspectiedienst, niet volstaat om de niet-zeewaardigheid er van te bewijzen;

Dat deze laatste immers dan alleen bestaat wanneer het vaartuig niet meer kan worden hersteld;

Dat de mogelijkheid tot herstelling blijkt én uit het verslag van geïntimeerde's deskundige én uit het voorstel van appellant dd. 12 Maart 1947, én uit het schrijven van het Bestuur van Zeewezen dd. 4 Juni van hetzelfde jaar;

Dat, om het schip in dezelfde toestand te brengen als vóór de ramp, voormelde deskundige de nodige herstellingswerken raamt op 78.611,20 fr. tegen 85.948,55 fr. volgens bedoeld voorstel, doch dat noch het een noch het ander van die bedragen buiten verhouding is met de waarde van het vaartuig;

Dat het schrijven van het Bestuur van Zeewezen echter wijst op de hoge ouderdom van het vaartuig, wat doet veronderstellen dat, benevens de herstelling van de averij voortvloeiende uit de ramp, er, om het schip in de vereiste staat van veiligheid te brengen, ook andere kosten zullen moeten worden gemaakt, welke het gevolg zijn van die ouderdom, waarvoor geïntimeerde niet instaat;

Om die redenen :

Het Hof, gelet op art. 24 der wet van 15 Juni 1935, alle andere conclusiën als ongegrond van de hand wijzende, ontvangt het hoger beroep en verklaart het gegrond, doch enkel voor zover het aan de bestreden beslissing verwijt de oorspronkelijke eis onontvankelijk te hebben verklaard op grond van de gewijsde zaak;

Doet die beslissing te niet en, opnieuw wijzend, verwerpt die eis als ongegrond en veroordeelt appellant in de kosten van de beide aanleggen.

NOOT : Men zie in dit nummer de vonnissen a quo van de Rechtbank van Koophandel te Oostende dd. 19 Februari 1948 en 1 Juli 1948.

In deze vonnissen waren oorspronkelijk de woorden « *délaissement* » en « *overlating* » in plaats van de term « *abandonnement* » gebruikt; het Hof behield het woord « *délaissement* » waar het bewoordingen van de eerste rechter aanhaalt maar geeft zelf de voorkeur aan het

woord « afstand » in de betekenis van « délaissement ».

De redactie is zo vrij geweest, bij het nazien van de tekst, verschillende termen eenvoudig te vervangen door « abandonnement ». Dit laatste woord heeft een specifiek technische betekenis en is daarom bezwaarlijk te vervangen door een meer Nederlands klinkende term.

In de Nederlandse Rechtstaal, deel II (Woordenlijst) (uitgave van de Nederlandse Juristenvereniging, 1916) is voorgesteld « abandonneren » te vervangen door « afstand doen van », daarentegen « abandonnement » als technisch woord te behouden (blz. 2).

Het woord « abandonnement » heeft overigens in het Nederlandstalige verzekeringswezen te Antwerpen burgerrecht verkregen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

1e Kamer. — 19 Februari 1948.

Voorzitter : M. J. Rayee.

Rechters : MM. Londes en Vandesompel.

Referendaris : M. R. Fontaine.

Advocaten : Mrs. Coulier en Six.

Abandonnement. — Beschadiging of verlies van $\frac{3}{4}$. — Elementen voor de berekening daarvan.

Ter berekening van de in art. 222 van de wet op het zeerecht bedoelde beschadiging (of verlies) van $\frac{3}{4}$ moet enkel rekening worden gehouden met de materiële en strikt noodzakelijke uitgaven om de door het vaartuig geleden schade te herstellen, d.w.z. met het bedrag, dat aan de bouwer moet worden betaald om het schip opnieuw in behoorlijke staat te brengen.

Buitengesloten zijn daarbij de bergingskosten en de kosten van deskundig onderzoek. Betwist is of rekening mag worden gehouden met de huurkosten van een droogdok of andere inrichting, bestemd om het vaartuig te herstellen, met de verminderde waarde van het herstelde vaartuig in verhouding tot de in de polis aangenomen waarde en met de waarde van de oude materialen.

Everaert t/ Samenw. verzekeringsmij Hulp in Nood.

Aangezien de rechtsvordering ten doel heeft : het abandonnement te doen geldig verklaren van de geïsteerde visserssloep Victorine-O. 123, dat door haar eigenaar, de aanlegger, op 24 Juli 1947 werd betekend aan zijn verzekeraar; derhalve te zeggen dat de verzekeraar eigenaar is geworden van die sloep en hem te veroordelen om aan aanlegger de som uit te betalen van 180.000 fr., die de verzekerde waarde vertegenwoordigt;

Aangezien het abandonnement gegrond is op het feit dat de beschadiging of het verlies van de sloep ten minste de drie-vierden, d.i. 150.85,50 fr. volgens eisers schatting, vertegenwoordigt van de verzekerde waarde (art. 222 Zeewet);

Aangezien de vennootschap verweerster besluit dat de vordering tot abandonnement onontvankelijk is, daar eiser niet bewijst dat het bedrag van de uitgaven de drie-vierden te boven gaat van de verzekerde casco-waarde, zijnde 180.000 fr.; zij beweert daarbij dat eiser, alleszins stilzwijgend afstand heeft gedaan van het recht om te abandonneren; zij beroept zich nog op andere middelen om te doen beslissen dat het abandonnement niet meer doenlijk is;

Aangezien de verzekerde en geschatte waarde van de sloep naar luid van de verzekeringspolis van 3 Juli 1946 bepaald is op 180.000 fr. Het gaat dus om een aangenomen waarde, overeenstemmende met die van de sloep in deugdelijke staat en die overigens door geen van partijen wordt betwist;

Aangezien deskundige René Becu, havenkapitein van Oostende, door de gedaagde vennootschap belast met het lichten van de sloep, die op 27 Januari 1947 in het Marinedok te Oostende zonk ingevolge een door ijs in de romp geslagen opening, bij het ramen van de kosten in dezer voege besluit : « Ten einde O.123 in een toestand terug te brengen minstens gelijkaardig aan dezen in denwelke dit vaartuig zich bevond vóór het lekslaan en zinken op 27 Januari 1947, zonder nochtans de schade aan vstuig en toebehoren in aanmerking te nemen (niet gedekt door de verzekering) het totaal bedrag der kosten der herstellingen, uit te voeren werken, vernieuwingen aan inventaris, taksen inbegrepen, kosten van bergingswerken niet inbegrepen, de som van 78.611 fr. zal bedragen ». Geen van partijen betwist die conclusie;

Nu, de drie-vierden van 180.000 frank bedragen 135.000 frank;

Aangezien eiser om dit bedrag te bereiken in rekening wil doen brengen de bergingskosten, die 67.925 fr. beliepen;

Aanzien de vraag rijst, wat dient te worden begrepen onder de nodige uitgaven om het schip te herstellen;

Aangezien bij de berekening van het bedrag, dat abandonnement toelaat, enkel rekening moet gehouden worden met de materiële en strikt noodzakelijke uitgaven om de schade te herstellen, die het vaartuig heeft opgelopen. Met andere woorden : de deskundige moet, zoals hier gedaan werd, rekening houden met die sommen, die aan de bouwer moeten betaald worden om het schip opnieuw in behoorlijke staat te brengen;

Aangezien daaruit volgt dat de bergingskosten uitgesloten zijn, evenals de kosten van deskundig onderzoek. Er bestaat betwisting nopens de vraag, of de huurkosten van een droogdok en andere installaties, bestemd om het vaartuig te repareren, bij de berekening mogen medegeteld worden, alsook of, enerzijds, bij de reparatiekosten de minderwaarde mag gevoegd worden die het herstelde vaartuig zal hebben, gelet op de in de polis aangenomen waarde, en, anderzijds van het totaal der reparaties de waarde moet afgetrokken worden van de oude materialen (Rép. pratique Droit belge, V° Assurances maritimes, Nr 212 ; — Rép. pratique Dalloz, V° Droit maritime, Nrs 1758 en 1759);

Doch deze moeilijkheden worden door geen van de gedingvoerende partijen opgeworpen;

Aangezien de aanlegger tot abandonnement het bewijs niet brengt, dat in die hoedanigheid op hem rust, nl. dat de herstellingen de drie-vierden overtreffen. De elementen van de zaak zijn integendeel van aard te bewijzen dat het bedrag, zelfs als men bij de reparatiekosten sommige posten voegt — die zouden kunnen betwist worden — nog beneden de drie-vierden zou blijven;

Aangezien het onder die voorwaarden dan ook overbodig is de andere middelen te bespreken, die door de vennootschap verweerster worden opgeworpen;

Aangezien het belangrijk is dat eiser geen averij-regeling wenst, want zijn sloep, die maar een kleine tonnemaat heeft (bruto 15.63 T.), zelfs al werd zij terug in zeewaardige staat gebracht, is niet meer geschikt voor de visserij en zou slechts tegen heel geringe prijs kunnen verkocht worden;

Om deze redenen :

De Rechtbank, beslissende op tegenspraak, toepassing gedaan hebbende van art. 2 van de wet van 15 Juni 1935, alle verdere of strijdige besluiten van partijen van de hand wijzende : verklaart de vordering tot abandonnement onontvankelijk; wijst ze af met veroordeling van aanlegger in de kosten.

NOOT : Zie in dit nummer : vonnis van dezelfde rechtbank dd. 1 Juli 1948 en arrest van het Hof te Gent dd. 5 Juni 1950.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

1e Kamer. — 1 Juli 1948.

Voorzitter : M. Rayee.

Rechters : MM. Reynaert en A. Tempere.

Referendaris : M. R. Fontaine.

Advocaten : Mrs. A. Coulier en W. Six.

Gezag van gewijsde. — Abandonnement. — Vereisten voor het gezag van gewijsde.

Vordering tot geldigverklaring van abandonnement.

1. in vorig geding op grond van beschadiging of verlies van $\frac{3}{4}$.
2. in tegenwoordig geding op grond van onzeewaardigheid ingevolge zeeschade.

De exceptie van het gezag van gewijsde gaat in casu op omdat

1. Beide gedingen gevoerd zijn tussen dezelfde partijen;
2. Het juridisch voordeel, waarvan zij de onmiddellijke verkrijging nastreven, m.a.w. het voorwerp van beide vorderingen hetzelfde is, nl. de geldigverklaring van het abandonnement;
3. de aanleiding tot beide gedingen dezelfde is, nl. steunt op art. 222 zeewet; deze aanleiding blijft dezelfde, ook al steunt de tweede vordering op een ander middel dan de eerste. Alle middelen moeten » simul et semel » worden opgeworpen.

A. Everaert t/ S. Verzekeringsmij Hulp in Nood

Aangezien de vordering tot voorwerp heeft : voor recht te horen zeggen dat het op grond van onzeewaardigheid van het vaartuig, aan verweerster op 24 Juli 1947 bij aangetekend schrijven betekend abandonnement, geldig verklaard is, derhalve te horen zeggen dat van af deze datum zij eigenares geworden is van het hoger omschreven vissersvaartig « Victorine O.123 » en zich verder te zien en horen veroordelen om aan eiser te betalen de verzekerde waarde, zijnde 180.000 fr., vermeerderd met de gerechtelijke intresten en alle kosten des gedings;

Herzien het vroeger in deze zaak gebeurde, inzonderheid het vonnis van de zetelende rechtbank van 19 Februari 1948, waarbij het abandonnement reeds onontvankelijk is verklaard;

Aangezien eiser in die vroegere procedure door de termen van zijn dagvaarding niet nauwkeurig de middelen aangaf, waarop hij steunde om het abandonnement te billijken. Eerst in zijn ter zitting genomen conclusie gaf eiser als enig middel — dat door de rechtbank werd verworpen — dat het verlies of de beschadiging van de verzekerde zaak ten minste de drie-vierden bereikte;

Aangezien eiser in het nieuw geding in zijn dagvaarding een andere reden voor het abandonnement opgeeft, voorzien bij hetzelfde art. 222 Wet op de Zee-verzekeringen : onzeewaardigheid door zeefortuin;

Aangezien verweerder tegen die nieuwe vordering de exceptie stelt van het gewijsde en subsidiair om allerhande redenen besluit dat de vraag niet gegrond is;

Aangezien de twee vorderingen gedaan worden door en tegen dezelfde partijen;

Aangezien het juridisch voordeel, waarvan zij de onmiddellijke verkrijging nastreven, met andere woorden het voorwerp ervan, insgelijks hetzelfde is, nl. de geldigverklaring van het abandonnement;

Aangezien het grondprincipe van de twee gedingen, d.w.z. de aanleiding ten slotte steunt op art. 222, dus hetzelfde voor ieder hunner;

Aangezien eiser echter de aanleiding van de rechts-eis verwacht met de middelen, waarop hij die eis beweert te doen steunen, d.w.z. de feitelijke gronden en de rechtsgronden die de eis rechtvaardigen; inderdaad, dezelfde aanleiding houdt niet op te bestaan alleen doordat men tot staving van een nieuwe vordering een nieuw middel inroept;

Aangezien al de middelen simul et semel moeten opgeworpen worden, in tegenstelling met de excepties, die niet tegelijk behoeven te worden opgeworpen; in het besproken geval werpt de aanlegger geen nieuwe exceptie op, doch een nieuw middel tot abandonnement;

Aangezien eiser er dus zelf voor verantwoordelijk is, zo hij in de conclusie van zijn eerste geding niet alle nuttige middelen heeft opgeworpen, temeer daar de algemene termen van zijn dagvaarding in dat geding geen één van de gevallen uitsloot, waarin abandonnement mag gedaan worden;

Aangezien de door de verwerende vennootschap opgeworpen exceptie dus gegrond is;

Om deze redenen :

De rechtbank, beslissende op tegenspraak, toepassing gedaan hebbend van art. 2 van de wet van 15 Juni 1935; zegt voor recht dat er gewijsde bestaat; verklaart de vordering derhalve niet onontvankelijk en wijst ze af met veroordeling van eiser in de kosten.

NOOT : Zie in dit nummer : vonnis van dezelfde rechtbank dd. 19 Februari 1948 en arrest van het Hof te Gent dd. 5 Juni 1950.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE MECHELEN

24 Juni 1950.

Alleenzetelend rechter : Mr. Croonen.

Advocaten : Mrs. Rombout en Castille.

Arbeidsongevallen. — Onbevoegdheid en niet-ontvankelijkheid. — Niet-ontvankelijkheid van de vordering krachtens het gemene recht tegen de voor het ongeval verantwoordelijke werkgever of een zijner werklieden of ondergeschikten.

De rechtbank is bevoegd om kennis te nemen van een vordering wegens arbeidsongeval tot vergoeding van de geleden schade, steunend op het gemeen recht. De rechtbank zou daarentegen onbevoegd zijn om kennis te nemen van een vordering tot betaling van de bij de wetten op de arbeidsongevallen bepaalde bedragen.

Niet-ontvankelijkheid ener krachtens het gemeen recht ingestelde vordering tegen de voor het arbeidsongeval verantwoordelijke werkgever of een zijner werklieden of ondergeschikten. Immers zo art. 19, lid 3 van de samengeschakelde wetten op de arbeidsongevallen bepaalt, dat het slachtoffer van een ar-

beidsongeval zijn vordering op grond van het gemene recht behoudt tegen de personen, die voor het ongeval aansprakelijk zijn, zondert het uitdrukkelijk het geval uit, waarin de verantwoordelijke persoon de werkgever zelf is of een zijner werklieden of ondergeschikten.

O. M. en Wanders-Keuker, b.p. t/ Kechichian.

En recht doende op de conclusiën der Burgerlijke Partij:

Aangezien Wanders Maria, Wwe Keuker, zich burgerlijke partij heeft gesteld in haar hoedanigheid van wettige voogdes van haar minderjarige zoon Keuker Gerard, eisende een provisionele schadevergoeding voor pijn en smart van 50.000 fr. met de vergoedende intresten op deze som sedert 20 Juni 1949 en de rechterlijke intresten;

dat zij akte vraagt van haar voorbehoud van het recht om schadevergoeding te eisen voor al de overige schade, zo morele als materiële, die de burgerlijke partij ten gevolge van het ongeval geleden heeft en nog zal lijden;

Een deskundige te benoemen, die in een met redenen omkleed verslag de zo physisch als geestelijk ten gevolge van het ongeval door Keuker Gerard geleden letsels zal beschrijven, de duur der tijdelijke volledige werkonbekwaamheid en de hooggroothed der bestendige gehele of gedeeltelijke werkonbekwaamheid zal bepalen;

Aangezien verdachte de onbevoegdheid van de Rechtbank opwerpt, beweerende dat het in casu een arbeidsongeval geldt, waarvoor alleen de forfaitaire vergoedingen, door de wetten op de arbeidsongevallen voorzien, kunnen gevorderd worden en alleen de Vrede-rechter bevoegd is om van een dergelijke eis kennis te nemen;

Aangezien het door verdachte ingeroepen middel klaarblijkelijk de niet-ontvankelijkheid van de eis bedoelt en geenszins de onbevoegdheid van de Rechtbank ten aanzien van de eis, zoals deze door de B.P. is geformuleerd, namelijk schadevergoeding te bekomen op grond van het gemene recht; dat immers de onbevoegdheid dan alleen zou kunnen bestaan, indien de B.P. voor deze Rechtbank de forfaitaire vergoedingen, door de wetten op de arbeidsongevallen voorzien, zou eisen, hetgeen in casu niet het geval is;

Aangezien het door verdachte ingeroepen middel van nietontvankelijkheid, gegrond is; dat inderdaad door de elementen van de bundel en het ter zitting gedane onderzoek ten genoegen van recht bewezen is, dat op het ogenblik van het ongeval de minderjarige Keuker Gerard, voor wie de B.P. optreedt in hare hoedanigheid van wettige voogdes, als werkmans in dienst was van de P.V.A. «Miran» en dat anderzijds de verdachte Kechichian, die het ongeval veroorzaakte, op dat ogenblik de ondergeschikte was van de werkgevers van het slachtoffer; zodat naar luid van art. 19, lid 3 van de samengeschatte wetten op de arbeidsongevallen in casu het gemene recht niet van toepassing is, vermits hierin wordt bepaald dat, zo het slachtoffer van een arbeidsongeval de vordering op grond van het gemene recht behoudt tegen de personen die voor het ongeval aansprakelijk zijn, deze wetsbepaling nochtans uitdrukkelijk het geval uitzondert, waarin de verantwoordelijke persoon de werkgever zelf is of een zijner werklieden of ondergeschikten en alleen een fout of een onvrijwillig misdrijf heeft begaan;

Aangezien hieruit volgt dat het ingeroepen middel gegrond is.

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, verklaart de eis, zoals gesteld, niet ontvankelijk en veroordeelt de B.P. tot de kosten door haar gedaan.

NOOT. — Aldus verbreking 11 Juli 1949, R. W. 857 met noot.

NOTA

Plaatsgebrek belet ons in het tegenwoordig nummer de rubrieken Bibliographie, Balieleven en Mededelingen te publiceren. Deze zullen geplaatst worden in het volgende nummer.

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, n° 2, Oktober 1950.

A. Tiberghien: De verhoudingen tussen de Fiscus en de Belastingplichtige.

Tijdschrift voor Sociaal Recht en van de Arbeids-rechten, n° 6.

Geysen R.: Les contrats collectifs et droit belge.

Nederlands Juristenblad, 18 November 1950, n° 39.

Mr M. V. Polak: Grondwet, Hooggerechtshof en Anti-Communistenwetgeving in Amerika. — Prof. Mr J. M. Van Bemmelen: Najaarsvergadering der Vereniging voor Strafrechtspraak. — Mr C. Croon: Auteursrecht der hoogleraren. — Mr F. C. A. M. Tilman: Vlagger procederen. — Dr Mr W. Schenk: Prijsbeheersing ten aanzien van onroerend goed en onteigening.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4165, van 18 November 1950.

Mr P. W. Van der Ploeg: Beëindiging van testamentair bewind. — Y. D. C. Van Duyn: Berekening van het recht, verschuldigd voor de inschrijving van borderellen. — Mr L. I. de Winter: Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Internationaal Privaatrecht.

Journal des Tribunaux, 19 novembre 1950, n° 3871.

Urbain Ost: Le l'Article 14 de la loi du 15 mai 1912 et le droit de grâce.

Recueil Dalloz de doctrine de jurisprudence et de législation, cahier 37 et 38.

M. E. D.: La jurisprudence du Conseil d'Etat en matière de remembrement agricole. — M. Ch. Laevoet: Le caractère commercial des services nationaux «Gaz de France», «l'Electricité de France» et la juridiction prud'homale.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie, Juni 1950.

Theodor Litt: Das Geistesleben und der Staat. — Hermann Wein: Thesen zur Humanität. — Ake Petzäll: Zur Dialektik der Strafdiskussion. — Rückwirkende Gesetze als rechtsphilosophisches Problem.